

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

2020

Bc. Ivana Řezaninová

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Bc. Ivana Řezaninová

Po stopách názvů ulic

Olomouc 2020

vedoucí práce: Mgr. Michal Kříž, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne 3. 5. 2020

.....

Podpis autora práce

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce Mgr. Michalovi Křížovi, Ph.D., za převzetí, odborné vedení a věcné připomínky během tvorby této diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala Františkovi Vlkovi, moravskobudějovickému kronikáři.

Obsah

ÚVOD	7
1. METODOLOGIE.....	10
1.1. Klasifikace honorifikačních urbanonym	12
2. TEORETICKÁ ČÁST.....	14
2.1. Onomastika	14
2.1.1. Onomastika a její historie.....	14
2.1.2. Dělení onomastiky.....	16
2.1.3. Vybrané osobnosti české onomastiky	17
2.2. Vlastní jména	18
2.2.1. Dělení vlastních jmen podle Vladimíra Šmilauera.....	18
2.2.2. Dělení vlastních jmen podle Rudolfa Šrámka	19
2.3. Toponomastika.....	20
2.3.1. Toponomastický výzkum a vznik nových toponym.....	21
2.4. Urbanonyma	22
2.4.1. Změny uličních názvů	22
2.4.2. Nejfrekventovanější období přejmenování ulic.....	23
2.4.3. Uliční názvosloví a norma.....	25
2.5. Honorifikace a honorifikační motiv	26
2.6. Základní pojmy z Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy.....	27
2.6.1. Charakteristika základního vzdělávání.....	27
2.6.2. Pojetí a cíle základního vzdělávání	27
2.6.3. Klíčové kompetence	28
2.6.4. Vzdělávací oblast jazyk a jazyková komunikace	28
3. PRAKTICKÁ ČÁST.....	29
3.1. Historie Moravských Budějovic.....	29
3.2. Současná podoba Moravských Budějovic.....	30
3.3. Pamětihodnosti města.....	31
3.4. Slavné osobnosti Moravských Budějovic	31
3.5. Původ názvu města Moravské Budějovice.....	32
3.6. Soupis ulic s honorifikačním motivem.....	33
3.7. Moravskobudějovická uliční síť.....	34
3.8. Moravskobudějovické uliční názvy pod trojí lupou.....	35
3.8.1. Motiv pojmenování moravskobudějovických ulic	36
3.8.2. Historický vývoj moravskobudějovických ulic.....	41
3.8.3. Zařazení názvů moravskobudějovických ulic dle klasifikace.....	47
3.9. Využití tématu práce ve výuce Českého jazyka a literatury na základních školách	53
3.9.1. První aktivita: Knihkupectví	53
3.9.2. Druhá aktivita: Malíř, spisovatel a tazatel.....	54
3.9.3. Třetí aktivita: Životopis.....	55

3.9.4.	Čtvrtá aktivita: Dopis	56
3.9.5.	Pátá aktivita: Přesmyčky	56
3.9.6.	Šestá aktivita: Slovní druhy	57
3.9.7.	Sedmá aktivita: Věta jednoduchá a souvětí	58
3.9.8.	Osmá aktivita: Vedlejší věty	59
3.9.9.	Devátá aktivita: Úvaha	60
3.9.10.	Desátá aktivita: Kdo je autorem?	61
3.9.11.	Modifikace jednotlivých aktivit	62
	ZÁVĚR	64
	ANOTACE	67
	ANOTATION	67
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	68
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	73
	SEZNAM PŘÍLOH	i
	PŘÍLOHY	ii
	UKÁZKY PRÁCE ŽÁKŮ ZŠ T. G. MASARYKA ROUCHOVANY	A

ÚVOD

Předkládaná diplomová práce se zabývá uličním názvoslovím ve městě nacházejícím se 19 kilometrů jižně od Třebíče. Zorné pole této práce představuje uliční názvosloví v Moravských Budějovicích motivované významnými osobnostmi. Cílem diplomové práce je zmapovat proměny názvů ulic v Moravských Budějovicích v jednotlivých historických epochách. Práce sleduje vývoj názvů ulic od prvních známých pojmenování do současnosti. Téma diplomové práce jsme si zvolili z důvodu osobního zájmu o onomastiku, která byla již cílem naší bakalářské práce, v níž jsme se zabývali uličním názvoslovím v Moravských Budějovicích a v Jihlavě. V bakalářské práci bylo analyzováno uliční názvosloví s různou motivací pojmenování. V diplomové práci jsme se však rozhodli zkoumat pouze jeden motiv uličního názvosloví, a to pojmenování podle významných osobností.

Práce je složena ze dvou částí. V teoretické části objasňujeme nejdůležitější pojmy z oblasti onomastiky, jelikož uliční názvosloví náleží k subdisciplíně onomastiky, k toponomastice. Nejprve se zabýváme vymezením onomastiky, její historií, předmětem jejího zájmu a postavením mezi ostatními vědami. Dále uvádíme dva způsoby dělení onomastiky: Rudolf Šrámek dělí onomastiku podle druhové povahy onymických objektů. Vladimír Šmilauer hovoří o dvou částech onomastiky: vyčleňuje nauku o vlastních jménech lidských a nauku o vlastních jménech zeměpisných. V teoretické části se také zabýváme vymezením vlastních jmen, jejich funkcemi a dělením. Jak uvádíme výše, námi zkoumané uliční názvy patří do zorného pole toponomastiky, o které rovněž pojednáváme v teoretické části naší práce. Nejprve uvádíme vymezení toponomastiky, dělení zeměpisných jmen, pozornost věnujeme především způsobům zařazení názvů ulic, které jsou pro naši práci stěžejní. Rudolf Šrámek, Vladimír Šmilauer a Libuše Olivová - Nezbedová nejsou v této klasifikaci jednotní. Poslední kapitola, týkající se toponomastiky, pojednává o toponomastickém výzkumu a o materiálech, s nimiž toponomastika pracuje.

V teoretické části se dále zabýváme urbanonymy, jelikož středobodem naší diplomové práce jsou uliční názvy, které do kategorie urbanonym patří. Uvádíme klasifikaci názvů ulic, do níž se promítly společenské a politické změny. Postupujeme od prvotního pojmenování až do současnosti. Rovněž přinášíme přehled nejfrekventovanějších období, které nejzřetelněji poznamenaly uliční názvy. Cílem naší diplomové práce jsou názvy ulic motivované významnou osobností. Proto se v teoretické části zabýváme honorifikačním motivem. Nejprve vymezujeme samotný termín, poté podáváme jeho stručný vývoj. Poslední kapitola teoretické části je věnována základním pojmům Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy. Součástí praktické části je návrh aktivit pro žáky druhého stupně základních škol, které vychází z tématu naší práce. Zabýváme se charakteristikou základního vzdělávání, jeho pojetím a cíli. Dále definujeme klíčové kompetence a vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace.

Praktickou část jsme započali krátkou procházkou Moravskými Budějovicemi. Nejprve se zabýváme stručnou historií města, dále jeho současnou podobou, včetně správního členění. Rovněž se dotýkáme pamětihodností města a významných moravskobudějovických osobností. Nakonec se věnujeme samotnému názvu města: jeho původu a vývoji. Součástí praktické části je soupis moravskobudějovických ulic s honorifikačním motivem a stručný přehled vývoje moravskobudějovické uliční sítě v obecné rovině.

Na názvy moravskobudějovických ulic nahlížíme ze tří úhlů. Předmětem naší diplomové práce jsou uliční názvy v Moravských Budějovicích motivované významnou osobností. Nejprve tedy zkoumáme nositele, podle nichž jsou vybrané ulice pojmenovány. Zajímá nás zejména původ jejich význačnosti. Naše diplomová práce si klade za cíl proniknout též do historických souvislostí. Nahlížíme na moravskobudějovické ulice z hlediska vývoje jejich pojmenování. Zajímá nás, jak se názvy ulic proměňovaly od prvního pojmenování až do současnosti. Posledním úhlem našeho bádání je zařazení názvů ulic dle klasifikace, kterou uvádíme níže. Na posledním místě praktické části uvádíme kapitolu věnovanou využití uličního názvosloví ve výuce Českého jazyka a literatury na druhém stupni základních škol. V této kapitole přinášíme přehled možných námětů do výuky, které mohou posloužit jako inspirační zdroj.

Cílem diplomové práce je postihnout současné moravskobudějovické uliční názvosloví, které je motivováno významnou osobností. Na názvy ulic v Moravských Budějovicích nahlížíme trojí optikou. Nejprve si všímáme, podle kterých osobností jsou ulice pojmenovány. Dále uvádíme názvy ulic do historických souvislostí. Postupujeme od prvního pojmenování ulic až do současnosti. Nakonec třídíme názvy ulic dle klasifikace. Cílem naší diplomové práce je nejen zmapování názvů ulic v Moravských Budějovicích z různých úhlů pohledu, ale také vytvoření inspiračního materiálu, ze kterého mohou čerpat pedagogové druhého stupně základních škol v hodinách Českého jazyka a literatury.

1. METODOLOGIE

Cílem této diplomové práce je postihnout uliční názvosloví v Moravských Budějovicích z hlediska jeho historického vývoje, tj. od prvního pojmenování až do současnosti. Předmětem našeho bádání nebudou všechny moravskobudějovické ulice, ale pouze ty s honorifikačním motivem. Naše práce je složena ze dvou částí. Praktické části předcházela teoretická příprava. Hlavní východisko teoretické části představovaly především tyto tři zdroje: publikace z roku 1999 *Úvod do obecné onomastiky*¹ od Rudolfa Šrámka. Kniha se skládá ze tří hlavních částí. První část se zabývá onomastikou jako vědním oborem. V dalších částech je zkoumán vztah onomastiky k jiným jazykovědným oborům a je zde podána interpretace vlastních jmen. Dalším významným materiálovým východiskem pro nás byla publikace Vladimíra Šmilauera *Úvod do toponomastiky*.² Šmilauerovo dílo se zabývá základními onomastickými pojmy, toponomastikou a její historií, studiem jazykové a věcné stránky jmen. Třetím významným zdrojem byla publikace Jaroslava Davida *Smrdiv, Brežněves a Rychlonožkova ulice*.³ Jaroslav David pojednává ve své práci o honorifikačním motivu, který je pro naše bádání stěžejní. V teoretické části jsme prostudovali nauku o vlastních jménech, její subdisciplínu toponomastiku a na závěr jsme doputovali k vrcholu naší práce: k urbanonymům a honorifikačnímu motivu.

Teoretická základna nám umožnila zpracovat druhou část diplomové práce. V praktické části se nejprve zabýváme stručnou historií města, jeho správním členěním a motivací vzniku názvu Moravské Budějovice. Pozornost věnujeme rovněž pamětihodnostem města a slavným moravskobudějovickým osobnostem. Následnému výzkumu uličního názvosloví předcházelo shromáždění co největšího množství materiálu. Zdrojové východisko pro praktickou část představovala publikace Františka Vlka *Moravskobudějovický uličník*⁴, který podává ucelený obraz moravskobudějovické uliční sítě, včetně změn pojmenování ulic. Jako významný zdroj rovněž posloužil *Zpravodaj Moravských Budějovic*⁵, jenž byl vydán k 500. výročí udělení znaku, pečeti městu a potvrzení privilegií.

---

¹ ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, 191 s.

² ŠMILAUER, Vladimír. *Úvod do toponomastiky*. Praha: SPN, 1963, 219 s.

³ DAVID, Jaroslav. *Smrdiv, Brežněves a Rychlonožkova ulice: kapitoly z moderní české toponymie: místní jména, uliční názvy, literární toponyma*. Praha: Academia, 2011, 338 s.

⁴ VLK, František. *Moravskobudějovický uličník*. Moravské Budějovice: Muzejní spolek, 2012, 38 s.

⁵ KOVÁŘ, Václav. *Jubilejní zpravodaj Moravské Budějovice: k 500. výročí udělení znaku, pečeti městu a potvrzení privilegií*. Moravské Budějovice: Městské kulturní středisko v Moravských Budějovicích, 1998, 72 s.

Některé údaje tyto dva zdroje však neskrývaly, především první data pojmenování moravskobudějovických ulic. V tomto ohledu nám pomohl pan František Vlk, který uličnímu výzkumu zasvětil celý život. Pan Vlk nám umožnil pouze nahlédnutí do svých materiálů, bez možnosti pořízení kopie. Z tohoto důvodu bylo získávání potřebných informací poměrně zdoluhavé. Údaje, které jsme nezískali z těchto materiálů, nám poskytl pan Vlk prostřednictvím rozhovorů. Aktuální seznam moravskobudějovických ulic, s nímž pracujeme, jsme získali od zaměstnance Městského úřadu v Moravských Budějovicích. Pan inženýr Vlastimil Novotný je vedoucím Odboru výstavby a územního plánování, který je pověřen uličními názvy.

Před samotným výzkumem moravskobudějovické uliční sítě jsme se uchýlili k vypracování soupisu moravskobudějovických ulic, ze kterého jsme vyňali pouze názvy ulic pojmenované po významné osobnosti, jelikož honorifikační motiv je pro naši práci stěžejní. Zjistili jsme celkem čtyřicet názvů ulic, s nimiž budeme pracovat. Zkoumaný vzorek není příliš velký, a to ze dvou důvodů: Moravské Budějovice čítají pouze 7,5 tisíc obyvatel a 76 ulic. Na základě analýzy a následné syntézy informací získaných z výše zmíněných zdrojů, jsme přistoupili k samotnému výzkumu moravskobudějovické uliční sítě. Po celou dobu našeho bádání vycházíme ze seznamu honorifikačních urbanonym.

Na každý uliční název nahlížíme trojím způsobem. Nejprve zkoumáme motiv pojmenování ulic, který je v celé naší práci shodný: významná osobnost. Naopak neshoda panuje v různorodosti výjimečnosti těchto persón. Uvádíme u každé z nich stručný medailonek, abychom vyzdvihli jejich velikost. Dále si všímáme proměn moravskobudějovických uličních názvů v historickém vývoji. Rozhodli jsme se zkoumat uliční názvosloví od jeho vzniku až do současnosti. Tomuto historickému vhladu jsme dali ucelenější podobu. Zkoumáme změny názvů ulic v několika historických obdobích, a to z důvodu větší přehlednosti. Tato období považujeme za důležité mezníky v kontextu uličního názvosloví Moravských Budějovic. Nejprve jsme všechna období stručně charakterizovali a nastínili obecný vývoj názvů ulic v každém z nich.

Nakonec každý uliční název, ze seznamu honorifikačních urbanonym, třídíme dle níže uvedené klasifikace. Při tvorbě této klasifikace vycházíme ze dvou zdrojů. Prvním z nich je publikace Jaroslava Davida *Smrđov, Brežněves a Rychlonožkova ulice: kapitoly z moderní české toponymie: místní jména, uliční názvy, literární toponyma*.⁶ Druhý zdroj pro vypracování klasifikace honorifikačních urbanonym představovala diplomová práce Terezy Nýdlové *Urbanonyma v Českých Budějovicích*.⁷

1.1. Klasifikace honorifikačních urbanonym

1. Osobnosti známé z literárního a kulturního života
  - 1.1. Podtyp rodné jméno + příjmení: názvy jsou ve tvaru genitivu singuláru
  - 1.2. Podtyp rodné jméno nebo samostatné příjmení: názvy jsou ve tvaru adjektiva posesivního
  - 1.3. Podtyp adjektivní příjmení: názvy jsou ve tvaru genitivu singuláru
2. Osobnosti ze starší historie
  - 2.1. Podtyp rodné jméno + příjmení: názvy jsou ve tvaru genitivu singuláru
  - 2.2. Podtyp rodné jméno nebo samostatné příjmení: názvy jsou ve tvaru adjektiva posesivního
  - 2.3. Podtyp adjektivní příjmení: názvy jsou ve tvaru genitivu singuláru
3. Osobnosti ze světa vědy a politiky
  - 3.1. Podtyp rodné jméno + příjmení: názvy jsou ve tvaru genitivu singuláru
  - 3.2. Podtyp rodné jméno nebo samostatné příjmení: názvy jsou ve tvaru adjektiva posesivního
  - 3.3. Podtyp adjektivní příjmení: názvy jsou ve tvaru genitivu singuláru
4. Osobnosti spjaté s Moravskými Budějovicemi
  - 4.1. Podtyp rodné jméno + příjmení: názvy jsou ve tvaru genitivu singuláru
  - 4.2. Podtyp rodné jméno nebo samostatné příjmení: názvy jsou ve tvaru adjektiva posesivního
  - 4.3. Podtyp adjektivní příjmení: názvy jsou ve tvaru genitivu singuláru

---

⁶ DAVID, Jaroslav. *Smrđov, Brežněves a Rychlonožkova ulice: kapitoly z moderní české toponymie: místní jména, uliční názvy, literární toponyma*. Praha: Academia, 2011, 338 s.

⁷ NÝDLOVÁ, Tereza. *Urbanonyma v Českých Budějovicích*. České Budějovice, 2012, 151 s. Diplomová práce. Jihočeská univerzita. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Marie Janečková.

Ve zdrojích, z nichž tato klasifikace vzešla, je uváděno více kategorií a podkategorií. Naše práce se zabývá uličními názvy, které jsou pojmenovány po slavných osobnostech, z toho důvodu nezmiňujeme další kategorie. Rovněž jsme vybrali jen zlomek podkategorií, konkrétně tři. Vzorek našeho bádání není příliš velký a tyto tři podkategorie jsou dostačující.

V praktické části dále uvádíme stručné shrnutí a přesný počet zastoupení ulic v jednotlivých kategoriích a podkategoriích. Statistickou metodu jsme zvolili z důvodu větší přehlednosti. Závěr praktické části je věnován využití tématu naší práce ve školské praxi. Uvádíme několik konkrétních aktivit pro žáky druhého stupně, kteří jsou naší cílovou skupinou. Rovněž přinášíme výsledky práce žáků a naše doporučení.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. Onomastika

Jak již napovídá název *Po stopách názvů ulic*, naši diplomovou práci je možné zařadit do oboru onomastiky, konkrétně toponomastiky. Onomastiku, nauku o vlastních jménech, řadíme k vědám lingvistickým. Disciplína, jejímž předmětem jsou vlastní jména (onyma, propria), byla dříve považována za pomocnou vědu (historickou, geografickou, sociologickou, aj.)⁸ Onomastické bádání má dlouholetou tradici. Konstituování onomastiky u nás započalo na přelomu 18. a 19. století. Teprve od poloviny 20. století řadíme nauku o vlastních jménech k vědám lingvistickým.⁹

2.1.1. Onomastika a její historie

V této kapitole nastíníme stručný vývoj onomastiky, abychom vyzdvihli její dlouholetou tradici. Budeme vycházet z publikace *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*.¹⁰ Rozhodli jsme se dát našemu historickému exkurzu ucelenější podobu. Vývoj onomastiky podáváme v šesti vývojových etapách:

Období předvědecké (do zlomu 18. a 19. století): Zájem o vlastní jména sídlištní (oikonyma), osobní (antroponyma) a vodní (hydronyma) je stejně starý jako literární a historiografické tradice. Vlastní jména jsou neodmyslitelně spojena s vývojem jazyka a společnosti. Za prvopočátek české onomastiky můžeme považovat výklad kronikáře Kosmy, který objasnil jméno hradu Podivín. Svědectví o staročeské onymii podávají kroniky, glosy a přípisky. Staročeská antroponyma byla součástí historických mluvnic a sloužila k popisu vývoje jazyka. Vlastní jména výrazněji vstupovala do slovníků. Důkazem toho je dílo Matouše Benešovského *Philonoma Knižka slov českých vyložených, odkud svůj počátek mají, totiž jaký jest jejich rozum*. Opačná tendence se uplatnila v případě gramatik, do nichž vstupovala propria pozvolně, jako: „pravopisný nebo terminologický jev.“¹¹

---

⁸ ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 3.

⁹ PLESKALOVÁ, Jana a kol. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, 2007, s. 378.

¹⁰ PLESKALOVÁ, Jana a kol. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, 2007, 683 s.

¹¹ Tamtéž, s. 380.

První polovina 19. století: V tomto období se onomastika řadila do oboru historiografie: měla statut pomocné vědy. Významnou osobností této doby byl Josef Dobrovský, jelikož postavil na stejnou úroveň apelativa a propria. Na Josefa Dobrovského navázal František Palacký, který počítal rovnoměrně s dvěma hledisky. František Palacký se zaměřil při svých výkladech na původní slovo (kořen) a formální prostředek jména. Uplatnil tedy hledisko filologické i historické. První polovinu 19. století, na poli české onomastiky, můžeme označit termínem vědecký. Nastupují vědecké metody analýzy a objevují se první klasifikace (zejména sídlištních jmen).

Druhá polovina 19. století do roku 1913: V tomto období je zaznamenán velký rozkvět onomastiky, začíná její přesun do jazykovědy. Jan Gebauer výrazně ovlivnil českou onomastiku, přestože věnoval propriím pouze dva články. První z nich se týká etymologie jména Říp.¹² Druhý článek je věnován původu jména Žďár.¹³ Hermenegild Jireček vyzdvihoval význam proprií pro kulturní historii. Významným počinem této doby bylo uplatnění filologicko - etymologické analýzy a mezijazykové komparace v pracích Bedřicha Viléma Spiesse či Františka Černého. V tomto období započalo studium jmen pomístních (anoikonym). Docházelo k začleňování vlastních jmen do mluvnice češtiny, což se promítlo ve výuce češtiny a dějepisu. „*Ve školských výkladech byla propria chápána jako zprostředkovatelé minulosti, zrcadlo kraje.*“¹⁴

Od roku 1913 do roku 1945: Důležitým počinem bylo založení Místopisné komise, jejímž cílem bylo: „*popsat místní jména češtiny a sledovat názvoslovnou, po vzniku Československa i přejmenovací činnost.*“¹⁵ Komise postupně měnila své názvy, v současnosti se nazývá Onomastická komise. Významnou osobností tohoto období se stal Antonín Profous, který se zabýval především místními jmény Čech. Pozornost byla též věnována antroponymům, prostřednictvím nichž byly zkoumány národní dějiny.

---

¹² GEBAUER, Jan. K etymologii jména Říp. *Památky archeologické a místopisné*. Praha: Archeologický sbor Musea království Českého, 1878, roč. 10, č. 1, s. 834 – 835.

¹³ GEBAUER, Jan. O původu jména Žďár. *Památky archeologické a místopisné*. Praha: Archeologický sbor Musea království Českého, 1881, roč. 11, č. 1, s. 89.

¹⁴ PLESKALOVÁ, Jana a kol. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, 2007, s. 397.

¹⁵ PLESKALOVÁ, Jana a kol. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, 2007, s. 399.

Od roku 1945 do konce 60. let 20. století: Po druhé světové válce došlo k velkému rozvoji onomastiky, jehož výsledkem bylo etablování onomastiky jako samostatného podoboru lingvistiky. Z tohoto období pochází významná díla: *Osídlení Čech ve světle místních jmen* od Vladimíra Šmilauera či *Soustava místních jmen na severovýchodní Moravě a ve Slezsku* od Rudolfa Šrámka. V roce 1960 započalo vydávání *Zpravodaje Místopisné komise ČSAV*, v současnosti je vydáván pod názvem *Acta onomastica*.

Od 70. let 20. století do současnosti: V tomto období vzniká řada důležitých prací, které jsou stěžejní pro naši diplomovou práci, např. *Úvod do obecné onomastiky* od Rudolfa Šrámka (1999) či *Synchronní a diachronní aspekty české onymie* od Milana Harvalíka (2004). Pozornost je věnována antroponomastice, pomístním jménům či literární onomastice. Česká onomastika se v tomto období rozvíjí kvantitativně i kvalitativně.

2.1.2. Dělení onomastiky

Rudolf Šrámek dělí onomastiku podle druhové povahy onymických objektů. Tím se vytváří tři velké plány: geonymický, bionymický a chrématonymický. Z tohoto dělení vyplývají tři skupiny vlastních jmen:

1. **Geonyma:** Šrámek do této kategorie řadí toponyma a kosmonyma. Dále uvádí hlavní rys těchto objektů: jsou postžitelné kartograficky.
2. **Bionyma:** Kategorie zahrnující antroponyma, pseudoantroponyma a zoonyma.
3. **Chrématonyma:** Šrámek tímto termínem označuje vlastní jména objektů, jevů a vztahů vzniklých lidskou činností.¹⁶

Jiné dělení nauky o vlastních jménech podává ve své publikaci *Úvod do toponomastiky* Vladimír Šmilauer. Rozděluje ji na dvě části:

1. **Antroponomastiku**, tj. nauku o vlastních jménech lidských;
2. **Toponomastiku**, tj. nauku o vlastních jménech zeměpisných.¹⁷

---

¹⁶ ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 16.

¹⁷ ŠMILAUER, Vladimír. *Úvod do toponomastiky*. Praha: SPN, 1963, s. 6.

2.1.3. Vybrané osobnosti české onomastiky

Rudolf Šrámek

Rudolf Šrámek, onomastik a dialektolog, se narodil 15. ledna 1934 v Ostravě. Absolvoval Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity, kde později sám působil. Již při studiích začal pronikat do dialektologie a onomastiky. Jako čerstvý absolvent nastoupil na dialektologické pracoviště brněnské pobočky Ústavu pro jazyk český ČSAV. Z roku 1960 pochází Šrámkův toponomastický příspěvek o dvou typech pomístních jmen na Hlučínsku.¹⁸ Tento příspěvek znamenal výrazný příklon k onomastice. V naší práci částečně vycházíme z publikace Rudolfa Šrámka *Úvod do obecné onomastiky*.¹⁹

Miloslava Knappová

Miloslava Knappová se narodila 20. února 1936. Od roku 1962 působila v Ústavu pro jazyk český AV ČR. M. Knappová se především zaměřila na současnou antroponymii češtiny. V této souvislosti vynikají tři monografie: *Jak se bude jmenovat, Rodné jméno v jazyce a společnosti a Příjmení v současné češtině*. M. Knappová byla v letech 1976 – 1993 vedoucí onomastického oddělení Ústavu pro jazyk český.²⁰

Vladimír Mates

Vladimír Mates, český bohemista a onomastik, se narodil v roce 1933. Těžištěm jeho vědecké činnosti se stala nauka o vlastních jménech. Vladimír Mates působil v redakci měsíčníku *MY* (kulturně politický časopis Svazu československé mládeže), až do doby, kdy byl zakázán. Znamenalo to ukončení práce redaktorů a nutnost nového směřování. Vladimír Mates působil jako zámečník. Je autorem publikace *Jména tajemství zbavena*: malá encyklopedie 250 nejčastějších příjmení. Vladimír Mates začal knižně publikovat koncem devadesátých let.²¹

---

¹⁸ ŠRÁMEK, Rudolf. Dva typy pomístních jmen na Hlučínsku. *Slezský sborník*. Opava: Slezské zemské muzeum, 1960, roč. 58, s. 229 – 236.

¹⁹ BAYEROVÁ, Nad'a a Ivan LUTTERER. Rudolf Šrámek šedesátiletý. *Naše řeč*. Praha: Ústav pro jazyk český AV, 1994, roč. 77, č. 2, s. 106 – 108.

²⁰ ŠRÁMEK, Rudolf. K jubileu Miloslavy Knappové. *Naše řeč*. Praha: Ústav pro jazyk český AV, 2006, roč. 89, č. 2, s. 103 – 104.

²¹ MATES, Vladimír. O autorovi. In: *Onomastika Vladimír Mates* [online]. [cit. 2020 - 03 - 05]. Převzato z: <https://mates-jmena.estranky.cz/clanky/o-autorovi.html>.

2.2. Vlastní jména

Rudolf Šrámek definuje vlastní jména jako: „*jazykové jednotky, které v protikladu k apelativům (jménům obecným) na nepojmové bázi pojmenovávají komunikativně individualizované objekty.*“²² Vlastní jména pojmenované objekty individualizují, lokalizují a diferencují.²³ Tyto tři funkce proprií lze ještě rozšířit. Miloslava Knapová dále uvádí funkci deiktickou (odkazovou) a apelovou, které dává do souvislosti s textovými vlastnostmi komunikačního aktu. Dále jsou propria podmíněna funkcí asociační, evokační a konotativní. V souvislosti s proprií hovoříme také o funkci ideologizující, mytizující a honorifikující. Mohli bychom dále pokračovat ve výčtu těchto funkcí, avšak pro naši práci je stěžejní funkce honorifikující, kterou jsme již uvedli.²⁴

2.2.1. Dělení vlastních jmen podle Vladimíra Šmilauera

1. **Živé bytosti:** Osoby, zvířata, národy, kmeny, obyvatelé, pohádkové, personifikované a nadpřirozené bytosti.
2. **Neživé bytosti:** Nebeská tělesa a souhvězdí, zeměpisné jevy, lidské výtvořiny a zařízení (státy a správní oblasti, veřejné instituce).²⁵

Předmětem onomastického bádání jsou všechny výše uvedené kategorie jmen, nejpočetnější skupinu tvoří jména osob a jména zeměpisná.

---

²² ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 11.

²³ Tamtéž, s. 11.

²⁴ ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 23 – 24.

²⁵ ŠMILAUER, Vladimír. *Úvod do toponomastiky*. Praha: SPN, 1963, s. 6.

2.2.2. Dělení vlastních jmen podle Rudolfa Šrámka

1. **GEONYMA:** Vlastní jména onymických objektů, které leží v krajině a jsou fixovatelné v mapových dílech. Mezi geonyma patří:
  - 1.1. **Toponyma:** Do kategorie toponym Šrámek řadí:
    - 1.1.1. **Oikonyma** (vlastní jména pro osídlené objekty, např. VJ domů, měst a jejich částí).
    - 1.1.2. **Anoikonyma** (vlastní jména pro neosídlené objekty), do kategorie anoikonym dále patří:
      - 1.1.2.1. **Hydronyma** (VJ pro jezera, rybníky, řeky),
      - 1.1.2.2. **Oronyma** (VJ pro kopce, skály),
      - 1.1.2.3. **Agronyma** (VJ polí, lesů),
      - 1.1.2.4. **Hodonyma** (VJ polních cest, stezek),
      - 1.1.2.5. **Choronyma** (VJ pouští, světadílů).
  - 1.2. **Kosmonyma:** Vlastní jména hvězd, galaxií.
2. **BIONYMA:** Vlastní jména živých objektů (popřípadě jakoby živých), patří sem:
  - 2.1. **Antroponyma** (*Slovan, Novákovi*),
  - 2.2. **Nepřavá antroponyma** (VJ pohádkových či alegorických postav),
  - 2.3. **Theonyma** (*Perun, Zeus*),
  - 2.4. **Zoonyma** (pes *Sultán, Pegas*),
  - 2.5. **Fytonyma** (dub *Napoleon*).
3. **CHRÉMATONYMA:** Vlastní jména objektů, které vznikly lidskou činností a jsou ukotveny v ekonomických, politických či kulturních souvislostech. Mezi chrématonyma řadíme:
  - 3.1. Jména výrobků (krém *Nivea*),
  - 3.2. Jména společenských institucí, organizací a zařízení (*Masarykova univerzita*),
  - 3.3. Jména společenských jevů (*Tour de France*).²⁶

---

²⁶ ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 163 – 165.

2.3. Toponomastika

Předmětem naší diplomové práce jsou názvy ulic, kterými se zabývá subdisciplína onomastiky: toponomastika. Podle Šmilauera je toponomastika: „*nauka o vlastních jménech zeměpisných*.“²⁷ Šmilauer dělí zeměpisná jména do tří skupin:

1. **Choronyma:** Patří sem názvy správních jednotek, tj. států, oblastí, krajů, okresů.
2. **Jména místní:** Do této kategorie řadí námi zkoumané názvy ulic, dále názvy obcí, náměstí, domů.
3. **Jména pomístní:** Mezi jména pomístní patří hydronyma (jména vod, tj. jména moří, jezer, rybníků); oronyma (jména tvarů členitosti povrchu zemského, tj. jména hor, pohoří, ostrovů); jména pozemků (tj. jména pastvin, parcel); jména drobných přírodních útvarů (tj. jména skal a jeskyní); jména jednotlivých předmětů (tj. jména kapliček, pomníků, mohyl); jména komunikací (tj. jména železnic a přístavů).²⁸

Libuše Olivová - Nezbedová řadí názvy ulic do kategorie hodonym, což jsou vlastní jména dopravních cest.²⁹ Rudolf Šrámek operuje ve své publikaci *Úvod do obecné onomastiky* s termínem urbonymum, který definuje jako vlastní jména pro sídelné objekty (domy, sídliště, města) a jejich částí (hradů, zámků, mlýnů).³⁰ Rudolf Šrámek navíc používal pojem urbanonymum, který slouží k označení osídlených i neosídlených objektů, které jsou na katastrálním území daného města.³¹

---

²⁷ ŠMILAUER, Vladimír. *Úvod do toponomastiky*. Praha: SPN, 1963, s. 7.

²⁸ Tamtéž, s. 7 – 8.

²⁹ OLIVOVÁ - NEZBEDOVÁ, Libuše a kol. Pomístní jména v Čechách: o čem vypovídají jména polí, luk, lesů, hor, vod a cest. Praha: Academia, 1995, s. 16.

³⁰ ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 163.

³¹ ŠRÁMEK, Rudolf. Urbanonymie a urbonymie. *Onomastický zpravodaj ČSAV*. Praha: Ústav pro jazyk český ČSAV, 1990, roč. 31, s. 73.

2.3.1. Toponomastický výzkum a vznik nových toponym

Pro každou disciplínu je některá ze složek jejího záběru důležitější. Pro toponomastiku je to sběr materiálu. Toponomastika pracuje s historickým materiálem, k němuž řadíme: listiny, z nichž se dá vyčíst stáří jména a jeho původ; úřední knihy, které obsahují mnoho vzácných toponomastických dat, např. zápisy o zřizování škol či klášterů. Při toponomastickém bádání hraje též významnou roli zeměpisný materiál, pod nímž si můžeme představit mapy, atlasy či zeměpisná díla. Toponomastika rovněž pracuje s nářečním materiálem, díky němuž mohou být poznány podoby skutečného jména.³² „*Leckdy jen lidová podoba zachrání známost původního jména.*“³³

Zeměpisná jména nelze zkoumat pouze z pohledu jazykového, je nutné uvažovat rovněž v historických souvislostech. V tomto duchu též postupujeme v naší diplomové práci. Uliční názvy studujeme z pohledu jazykového i historického.³⁴ Vznik nového toponyma je podmíněn vznikem nového objektu v přírodě, např. vznik louky či pole. Tato situace není v současné době příliš častá, tudíž není častý ani vznik nových toponym.³⁵

---

³² ŠMILAUER, Vladimír. *Úvod do toponomastiky*. Praha: SPN, 1963, s. 28 – 50.

³³ ŠMILAUER, Vladimír. *Úvod do toponomastiky*. Praha: SPN, 1963, s. 52.

³⁴ ŠMILAUER, Vladimír. *Úvod do toponomastiky*. Praha: SPN, 1963, s. 27.

³⁵ POLÍVKOVÁ, Alena. *Naše místní jména a jak jich užívat*. Praha: Euromedia Group, 2007, s. 16 – 17.

2.4. Urbanonyma

Termín urbanonymum je latinského původu. Výraz *urbanus* znamená v překladu městský či město.³⁶ Encyklopedický slovník definuje urbanonyma jako: “*vlastní jména sídelních i nesídelních objektů ležících na katastru města.*“³⁷

Jedná se o:

1. vlastní jména městských obvodů, čtvrtí, sídlišť;
2. vlastní jména náměstí, ulic a jiných veřejných prostranství;
3. vlastní jména mostů, podchodů, památníků, soch;
4. vlastní jména významných budov, částí městských opevnění;
5. vlastní jména významných místností a sálů;
6. vlastní jména tratí, stanic a zastávek.

2.4.1. Změny uličních názvů

Stejně tak, jak se měnily názvy ulic, měnil se i motiv jejich pojmenování. Středověké uliční názvosloví vznikalo spontánně podle skutečných znaků a mělo především praktický ráz:

- **Podle celkového rázu:** Dlouhá, Dlážděná,
- **Podle přírodního objektu:** Na louži, V tůních,
- **Podle dřívější vesnice:** Opatovická,
- **Podle kostela nebo kláštera:** Anenská, Martinská,
- **Podle jiné význačné stavby:** Hradební, Mostecká,
- **Podle některého domu v ulici:** Jalovcová (dům U zeleného jalovce),
- **Podle řemesla zde usídleného:** Provaznická, Truhlářská,
- **Podle tržního předmětu:** Ječná, Masná,
- **Podle osob, měl - li tam významný člověk svůj dům:** Vodičkova. Charvátova.³⁸

---

³⁶ PRAŽÁK, Josef Miroslav, NOVOTNÝ, František a SEDLÁČEK, Josef. *Latinsko - český slovník*. Praha: SPN, 1955, s. 1350.

³⁷ BACHMANNOVÁ, Jarmila a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: NLN, 2002, s. 506.

³⁸ ŠMILAUER, Vladimír. *Úvod do toponomastiky*. Praha: SPN, 1963, s. 173 – 174.

V 19. století nastala výrazná změna v pojmenovávání ulic. Hlavní roli již nehrála praktičnost a spontánnost, nýbrž význačnost určitých osob. Těmito osobami máme na mysli členy panovnických rodů (Mariánská: podle Marie Anny, ženy Ferdinanda V.), dále významné osobnosti národních dějin (Václavské náměstí, Karlovo náměstí). Ve 20. století přibýly názvy ulic podle různých organizací, hnutí a významných dnů. V tomto období se stává z původní ryze účelové funkce jmen funkce honorifikační.³⁹

2.4.2. Nejfrekventovanější období přejmenování ulic

Libuše Olivová - Nezbedová uvádí ve svém článku, pojednávajícím o názvech ulic ve městě Chocni, sedm historických etap,⁴⁰ které považuje za stěžejní pro vývoj uličního názvosloví obecně:

- 1. Do druhé poloviny 19. století:** Převažovalo uliční názvosloví motivované: a) podle polohy ulice (*Dolní*), b) podle tvaru ulice (*Široká*), c) podle kvality terénu, jímž ulice vedla (*V kamení*).
- 2. Od druhé poloviny 19. století do r. 1918:** Pro toto období je charakteristická větší pestrost, co se týče motivů uličního názvosloví. Jednak pokračovala tendence předchozího období, navíc se objevuje pojmenování ulic podle osobních jmen významných představitelů českého národa.
- 3. Od r. 1918 do r. 1939:** Jsou zachovány uliční názvy podle významných osobností, které se začaly objevovat od druhé poloviny 19. století. V některých případech jsou ulice pojmenovány podle polohy ulice. Nově jsou uliční názvy motivovány osobními jmény politických představitelů nového státu.
- 4. Od r. 1939 do r. 1945:** Nacistická okupace přinesla novou vlnou přejmenování uličního názvosloví.
- 5. Od r. 1945 do r. 1948:** Další přejmenování ulic spočívalo v navrácení původních jmen, tj. před nacistickou okupací. Souběžně s touto tendencí pokračuje pojmenovávání ulic po významných osobnostech českého národa.

---

³⁹ HARVALÍK, Milan. *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*. Praha: Academia, 2004, s. 29 – 30.

⁴⁰ OLIVOVÁ - NEZBEDOVÁ, Libuše. *Jména ulic, náměstí, nábřeží a sadů na katastru města Chocně v minulosti a současnosti*. *Acta onomastica*. Praha: Ústav pro jazyk český AV, 1997, roč. 38, s. 58 – 62.

6. **Od r. 1948 do r. 1989:** Velkou roli v tomto období sehrál nástup komunistické strany k moci. Byly přejmenovány všechny názvy ulic, které se neslučovaly s touto ideologií. Za vyhovující jsou považovány: a) osobní jména významných postav (z oblasti kultury a politiky), b) osobní jména zahraničních představitelů komunistické ideologie, c) názvy historických událostí. Objevuje se nový motiv uličního názvosloví: název instituce či organizace.
7. **Po r. 1989:** Poslední velká vlna přejmenování uličního názvosloví vedla k odstranění názvů, které byly spojeny s představiteli minulého režimu. Buď jsou ulicím vráceny jejich původní názvy (před rokem 1948), nebo je uplatňován jiný motiv (např. podle objektu v blízkosti této ulice).

Tato obecná klasifikace nám pomůže v praktické rovině naší práce. Jak uvádíme výše, zkoumáme uliční názvy hned z několika úhlů. Jedním z nich je historický vývoj názvů ulic, tj. jak se uliční názvosloví vyvíjelo od prvního pojmenování do současnosti. Tomuto dějinnému vzhledu dáme ucelenější podobu. Vývoj uličního názvosloví v Moravských Budějovicích zkoumáme ve čtyřech historických epochách, v nichž docházelo v námi zkoumaném městě k nejmarkantnějším změnám.

2.4.3. Uliční názvosloví a norma

V této kapitole se zabýváme nejprve legislativou, konkrétně zákonem č. 128/2000 Sb., *Zákon o obcích* (obecní zřízení). O způsobech pojmenovávání částí obce, ulic a jiných veřejných prostranství hovoří paragraf 28 tohoto zákona. Paragraf 29 určuje podobu názvů obce, jejich částí, ulic a jiných veřejných prostranství, musí být v českém jazyce.⁴¹ Při výběru uličního názvosloví je potřeba postupovat s rozvážností a brát v úvahu funkční aspekt, tj. aby název ulice plnil funkce vlastního jména (především by měl sloužit k lokalizaci). Uliční názvy mají usnadnit orientaci v prostoru města. Názvy ulic by měly být přijatelné pro širokou veřejnost a imunní vůči častým změnám.⁴² V této kapitole se dále zaměříme na ustálenou podobu uličního názvosloví. Názvy ulic obvykle sestávají ze dvou částí. První část představuje obecné jméno (ulice, náměstí, sady). Druhou částí je samotné vlastní jméno (*Masarykova*). První část pouze kategorizuje do určité třídy, druhá část od sebe diferencuje objekty.⁴³

Jaroslav David vyvozuje ve své publikaci *Smrdiv, Brežněves a Rychlonožkova ulice* dva základní urbanonymické prostory současných českých měst:

A. Městské centrum a přilehlá zástavba vzniklá přibližně do poloviny 20. století:

honorifikační názvy (*Komenského, Palackého*) jsou určeny pro reprezentativní prostory (městské centrum). Přilehlá zástavba si ponechává jednoslovné názvy typu: *Krátká, Příčná*.

B. Druhý typ městského prostoru: do druhého okruhu David řadí jména odkazující k nové výstavbě (*Nová*) nebo k objektům moderního města (*Sportovní*).⁴⁴

---

⁴¹ Zákon č. 128/2000 Sb., Zákon o obcích (obecní zřízení), § 28 a 29. In: *Zákony pro lidi*. [online]. [cit. 2020 - 03 - 05]. Převzato z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>.

⁴² HARVALÍK, Milan. *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*. Praha: Academia, 2004, s. 33 – 34.

⁴³ KNESELOVÁ, Helena. Neoficiální podoby brněnských urbanonym. In: *Propria v systému mluvnickém a slovtvorném*. Brno: MU v Brně, 1999, s. 94 – 99.

⁴⁴ DAVID, Jaroslav. *Smrdiv, Brežněves a Rychlonožkova ulice: kapitoly z moderní české toponymie: místní jména, uliční názvy, literární toponyma*. Praha: Academia, 2011, s. 173.

2.5. Honorifikace a honorifikační motiv

Jaroslav David považuje honorifikační motiv „za určující rys moderní urbanonymie.“⁴⁵ Výraz *honor* pochází z latiny a znamená čest, úctu, poctu, vážnost a slávu.⁴⁶ Pojem honorifikace, v souvislosti s uličními názvy, znamená pojmenování ulice či náměstí po významné osobnosti, jde o poctu danému člověku. Tento motiv se začal v uličních názvech objevovat od druhé poloviny 19. století. K plnému rozvinutí došlo ve 20. století.

Ve druhé polovině 19. století docházelo k rozmachu českého politického života a k rozrůstání měst. Ve stejném období se začal objevovat v českém prostředí honorifikační motiv. Důvodem byl jednak růst významu politické moci a také nedostatek inspiračních zdrojů pro nové uliční názvy. Na tomto místě uvádíme nejstarší honorifikační jména: *Václavské náměstí, Karlovo náměstí.*⁴⁷

O tomto termínu pojednává ve své publikaci *Úvod do obecné onomastiky* Rudolf Šrámek. Honorifikační motiv podle něj vzešel z motivu posesivního. Využití tohoto motivu je typické pro politickou činnost společnosti.⁴⁸ Takto motivované uliční názvosloví mělo časově omezenou platnost, jak uvádí Harvalík: „Právě tyto názvy začínají být po společenských a politických změnách v zemi pocíťovány jako nevhodné, ocitají se pod silným tlakem veřejnosti, a proto bývají jména uvedeného typu nahrazována jinými.“⁴⁹

Libuše Olivová - Nezbedová považuje názvy ulic motivované osobním jménem jednotlivce za časově omezený trend, uplatňující se od poloviny 19. století a přetrvávající do roku 1989.⁵⁰ Jaroslav David považuje za důležité mezníky pro honorifikační názvy roky: 1918, 1938, 1945, 1960, 1968 a 1989.⁵¹ Výše uvádíme základní funkce vlastních jmen, tj. diferenciaci, identifikaci a lokalizaci. V případě honorifikačních názvů je situace jiná, protože mají pouze funkci nominační (např. název *Hájkova ulice* nevypovídá nic o lokalitě, o směru či o umístění významného objektu, takto označená ulice se nachází ve více městech).⁵²

⁴⁵ DAVID, Jaroslav. Honorifikace jako určující rys moderní urbanonymie. In: *Mnohotvárnost a specifická onomastika*. Ostrava - Praha: FF OSU a ÚJČ AV ČR, 2010, s. 133.

⁴⁶ PRAŽÁK, Josef Miroslav, NOVOTNÝ, František a SEDLÁČEK, Josef. *Latinsko - český slovník*. Praha: SPN, 1955, s. 632.

⁴⁷ ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 175 – 177.

⁴⁸ ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 49.

⁴⁹ HARVALÍK, Milan. *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*. Praha: Academia, 2004, s. 30.

⁵⁰ OLIVOVÁ - NEZBEDOVÁ, Libuše. Jména ulic, náměstí, nábřeží a sadů na katastru města Chocně v minulosti a současnosti. *Acta onomastica*. Praha: Ústav pro jazyk český AV, 1997, roč. 38, s. 58 – 62.

⁵¹ DAVID, Jaroslav. Smrdov, Brežněves a Rychlonožkova ulice: kapitoly z moderní české toponymie: místní jména, uliční názvy, literární toponyma. Praha: Academia, 2011, s. 175.

⁵² DAVID, Jaroslav. Smrdov, Brežněves a Rychlonožkova ulice: kapitoly z moderní české toponymie: místní jména, uliční názvy, literární toponyma. Praha: Academia, 2011, s. 34 – 35.

2.6. Základní pojmy z Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy

Součástí praktické části naší diplomové práce je soubor aktivit pro žáky základních škol, které jsou inspirovány tématem naší práce. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli objasnit základní pojmy z Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy.

2.6.1. Charakteristika základního vzdělávání

„Základní vzdělávání, kterým se dosahuje stupně základní vzdělání, se realizuje v oboru vzdělání základní škola. V souladu se školským zákonem je pro realizaci základního vzdělávání vydán Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.“⁵³ Základní vzdělávání je spjata s povinnou školní docházkou, což vyplývá z § 36 až 43 školského zákona. Tento zákon rovněž upravuje organizaci základního vzdělávání (§ 46), průběh základního vzdělávání (§ 49 a 50) či vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, žáku nadaných a mimořádně nadaných (§ 16 a 17).⁵⁴

2.6.2. Pojetí a cíle základního vzdělávání

Základní vzdělávání je uskutečňováno ve dvou stupních, které na sebe navazují obsahově, organizačně a didakticky. Pojetí základního vzdělávání na druhém stupni více směřuje k provázanosti vzdělávání s životem mimo školu; na hodnotovou orientaci žáka a utváření kladných postojů, zejména v případě občanského soužití. Základní vzdělávání směřuje k naplnění několika cílů. Uvádíme pouze některé z nich:

- Umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení.
- Podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů.
- Vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci.
- Rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých.⁵⁵

---

⁵³ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. In: *Národní ústav pro vzdělávání*. [online]. [cit. 2020 - 03 - 05]. Převzato z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>.

⁵⁴ Zákon č. 561 / 2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2020 - 03 - 05]. Převzato z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.

⁵⁵ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. In: *Národní ústav pro vzdělávání*. [online]. [cit. 2020 - 03 - 05]. Převzato z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>.

2.6.3. Klíčové kompetence

Základní vzdělávání by mělo vybavit žáky souborem klíčových kompetencí. Klíčové kompetence definuje RVP ZV jako: „*souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.*“⁵⁶ Klíčové kompetence přispívají k dalšímu vzdělávání žáků. V etapě základního vzdělávání vyčleňujeme tyto klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní.⁵⁷

2.6.4. Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace

Předmětem našeho zájmu je Český jazyk a literatura, který je součástí vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace. Ve středu zájmu jazykové výchovy stojí především podpora rozvoje komunikačních kompetencí. Vzdělávací obor Český jazyk a literatura sestává ze tří složek: z komunikační a slohové výchovy, z jazykové výchovy a z literární výchovy. V procesu výuky dochází k prolínání jednotlivých složek.⁵⁸

---

⁵⁶ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. In: *Národní ústav pro vzdělávání*. [online]. [cit. 2020 - 03 - 05]. Převzato z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>.

⁵⁷ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. In: *Národní ústav pro vzdělávání*. [online]. [cit. 2020 - 03 - 05]. Převzato z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>.

⁵⁸ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. In: *Národní ústav pro vzdělávání*. [online]. [cit. 2020 - 03 - 05]. Převzato z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>.

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3.1. Historie Moravských Budějovic

Moravské Budějovice vstupují do historie až roku 1231, z tohoto roku pochází první písemná zmínka. V roce 1231 vzal papež Řehoř IX. pod svoji ochrannou ruku královnu Konstancii Uherskou i s jejími věnnými statky, mezi které patřila i budějovická provincie.⁵⁹ Za vlády Přemysla Otakara I. (1253 – 1278) byly Moravské Budějovice povýšeny na město. Budějovice nebyly založeny najednou, vyvíjely se postupně, jak se jim dostávalo různých výsad a privilegií. Za pomyslnou tečku vývoje města můžeme považovat rok 1498. V tomto roce král Vladislav II. Jagelonský udělil městu erb a pečeť. Roku 1307 se dostalo město do držení pánů z Lichtenburka, kteří sídlili na Bítově. V roce 1522 přešly Moravské Budějovice do vlastnictví Valdštejnů. Za dlouhých sto let jejich vlády město doslova rozkvetlo: po stránce hospodářské i kulturní. Novým majitelem Moravských Budějovic se stal Rudolf Jindřich Schaumburk. Zanedlouho bylo nutné znovu projednat cenu Moravských Budějovic pro potencionálního kupce. Cena se vyšplhala na 112 500 zlatých rýnských a zaplatil ji hrabě František Václav Wallis. Jeho ostatky spočívají v hraběcí hrobce v kostele sv. Jiljí v Moravských Budějovicích.⁶⁰ V roce 1848 bylo zrušeno poddanství a Moravské Budějovice se staly soudním a berním střediskem. Tyto výrazné změny se udály již za nového vlastníka města. Stal se jím syn Václava Wallise, Maxmilián Wallis. Posledním majitelem panství, z rodu Wallisů, byl Josef Wallis, který zemřel v roce 1928. Krátce po skončení války, v roce 1945, Edvard Beneš podepsal znárodňovací dekrety, dle nich přešla všechna panství do držení státu.⁶¹

---

⁵⁹ NOVÁČKOVÁ, Eva a FIŠER, Rudolf. *Dějiny Moravských Budějovic od pravěku do r. 1945*. Třebíč: FiBox, 1997, s. 33 – 34.

⁶⁰ KOVÁŘ, Václav. *Jubilejní zpravodaj Moravské Budějovice: k 500. výročí udělení znaku, pečeti městu a potvrzení privilegií*. Moravské Budějovice: Městské kulturní středisko v Moravských Budějovicích, 1998, s. 4 – 5.

⁶¹ Historie města: Z dějin Moravských Budějovic. In: *Moravské Budějovice, oficiální web města* [online]. [cit. 2020 - 03 - 05]. Převzato z: <https://www.mbudejovice.cz/historie-mesta/d-42807>.

3.2. Současná podoba Moravských Budějovic

Moravské Budějovice mají v současné době 7,5 tisíc obyvatel a rozprostírají se na území o rozloze 2119 ha. Ve městě se nyní nachází 76 ulic. V roce 1980 bylo k Moravským Budějovicím připojeno deset okolních obcí: Častohostice, Dolní Lažany, Jackov, Lažínky, Litohoř, Lukov, Vesce, Vícenice, Vranín a Zvěrkovice. Některé z těchto obcí se dočkaly samostatnosti: Častohostice v roce 1994, Dolní Lažany v roce 1992, Litohoř a Lukov v roce 1990, Vícenice a Zvěrkovice v roce 1992. Jackov, Lažínky, Vesce a Vranín jsou dosud součástí Moravských Budějovic.⁶² 25. února 1907 rada města rozhodla o novém pojmenování městských čtvrtí a ulic. Vznikly tyto čtvrti: Město, Horní Víška, Dolní Víška, Podolí a Heřmanice, později k nim přibyla čtvrť zvaná Mexiko. Všechny čtvrti se zachovaly do dnešní doby.

Moravské Budějovice patří do Moravskobudějovického mikroregionu, jehož sídlo se nachází v Moravských Budějovicích. Moravskobudějovický region (příloha č. 1) se skládá z 24 obcí: Babice, Cidlina, Častohostice, Dešov, Dědice, Hornice, Domamil, Jakubov, Kojatice, Komárovice, Láz, Lesná, Lesonice, Litohoř, Lukov, Martínkov, Meziříčko, Moravské Budějovice, Nimpšov, Nové Syrovice, Radkovic u Budče, Vícenice u Moravských Budějovic, Zvěrkovice a Želetava. Hlavním cílem regionu je vzájemná spolupráce a rozvoj všech členů, a to po stránce hospodářské, sociální a kulturní.⁶³

---

⁶² SMUTNÁ, Kateřina. *Moravskobudějovicko, Jemnicko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1997, s. 490.

⁶³ SMETANA, Vlastimil. *Moravskobudějovicko - mikroregion kraje Vysočina*. Moravské Budějovice, 2002, s. 1.

3.3. Pamětihodnosti města

V Moravských Budějovicích se nachází klasicistní zámek, který pochází z druhé poloviny 17. století. V současné době zámek slouží jako muzeum se stálou expozicí, která návštěvníkům přiblíží historii města a zaniklá řemesla. Za zmínku rovněž stojí chrám sv. Jiljí, který pochází z 1. poloviny 13. století. Dominantou chrámu je 50 metrů vysoká věž pocházející z roku 1714. Součástí věže jsou dva prastaré zvony, jeden pochází z roku 1532 a druhý z roku 1535. Třetí významnou pamětihodností města je kaple sv. Jana Nepomuckého, která vznikla za vlády hrabat Schaumburků. Kaple byla vybudována v roce 1713, její vchod je zdoben rodinným erbem.⁶⁴

3.4. Slavné osobnosti Moravských Budějovic

Ralph Benatzky: byl významným hudebním skladatelem, který působil ve Vídni, Berlíně, Hollywoodu a v Curychu. Moravské Budějovice byly jeho rodným městem, žil zde do svých osmi let. Ralph Benatzky složil přes 5000 písní a hudbu k více jak 200 filmům.

Zdeněk Lojda: byl prorektorem Univerzity Karlovy v Praze a dvojnásobným nositelem Státní ceny ČR. Zdeněk Lojda měl dobré výsledky v oboru histologie, za něž byl právě oceněn.

Eliška Balzerová: slavná česká herečka, která získala v roce 2011 Českého lva za nejlepší ženský herecký výkon ve vedlejší roli (*Ženy v pokušení*), strávila dětství v Moravských Budějovicích. Eliška Balzerová hrála například v televizním seriálu *Nemocnice na kraji města* (doktorka Čenková), v muzikálové komedii *V peřině* (babička) či ve filmové komedii *Poslední aristokratka* (hospodyně).

Jaromír Herle: byl hudebním skladatelem a sbormistrem Národního divadla v Praze. Jaromír Herle se v Moravských Budějovicích narodil v roce 1872.⁶⁵

---

⁶⁴ VLK, František. *Moravské Budějovice: staré pohlednice*. Moravské Budějovice, 2012, s. 7 – 9.

⁶⁵ NEKULA, Jan. *Vlastivědný sborník Moravskobudějovicka*. Moravské Budějovice: Muzejní spolek, 2011, s. 175.

3.5. Původ názvu města Moravské Budějovice

Zjistili jsme, že objasnění původu názvu Moravských Budějovic je opředeno nejasnostmi. Název Budějovice je odvozován od jména Budivoj, avšak v některých výkladech spatřujeme též jméno Budislav či Budimír. Ze zdobněliny těchto jmen (Buděj) pochází název Budějivici. V doslovném překladu můžeme chápat toto pojmenování jako lidé patřící Budějovi či ves lidí Budějových. A v těchto souvislostech je upozorňováno, že jméno snad mohlo pocházet od moravského velmože Budivoje, připomínaného v 1. čtvrtině 13. století v zeměpanských službách.⁶⁶ V roce 1231, v první dochované písemné zprávě o Moravských Budějovicích, jsou zapsány jako Budewigez, v roce 1235 Budwiz, v roce 1240 Būdvice nebo Budiwice, v roce 1256 Budwizw, v roce 1270 Pudwicz nebo Pudewiz, ve 14. století Buduitz nebo Budnicz, roku 1406 Budiowicze, v roce 1417 Budwicz, v roce 1420 oppit Buwitz, v roce 1525 Budieyowicz, v roce 1592 Budeyovice, v roce 1667 wir Burgemeister der Stadt Mährischen Buedtitz, v roce 1695 Mährisch Budwit, v roce 1737 Mährisch Buweis, v roce 1837 Budvitz Mährisch a také již Moravské Budějovice. Důvodem připojení přívlastku „moravské“ byla potřeba odlišit Moravské Budějovice od Českých Budějovic.⁶⁷

---

⁶⁶ SMUTNÁ, Kateřina. *Moravskobudějovicko, Jemnicko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1997, s. 495.

⁶⁷ NOVÁČKOVÁ, Eva a FIŠER. Rudolf. *Dějiny Moravských Budějovic od pravěku do r. 1945*. Třebíč: FiBox, 1997, s. 34.

3.6. Soupis ulic s honorifikačním motivem

Cílem naší diplomové práce jsou uliční názvy v Moravských Budějovicích. V Moravských Budějovicích jsme zjistili celkem 76 uličních názvů, z toho 40 názvů motivovaných významnou osobností.

Alšova	Bří Čapků
Bezručova	Ciolkovského
Blahoslavova	Dobrovského
Březinova	Čechova
Fibichova	Fišerova
Funtíčkova	Havlíčková
Gagarinova	Hloužkova
Husova	Janáčková
Jechova	Jiráskova
Komenského	Kosmákova
Kozinova	Mánesova
Miličova	Mojmírova
Myslbekova	Nerudova
Palackého	Palliardiho
Purcnerova	Smetanova
St. Slavíka	Sušilova
Šafaříkova	Šindelářova
Šustova	Tyršova
Urbánková	Veverkova
Wolkerova	Žerotínova

3.7. Moravskobudějovická uliční síť

Před započítáním samotného výzkumu nastíníme vývoj uličního názvosloví v Moravských Budějovicích, a to v obecné rovině, vztahující se na všechny moravskobudějovické ulice. První pojmenování ulic popisuje moravskobudějovický kronikář František Procházka. Uvádí, že 18. června 1811 se v obecní radě usnesli, aby po vzoru jiných měst také v Moravských Budějovicích měly ulice svá jména. Tento krok vyplynul z markantního příbytku ulic, který souvisel s rozšiřující se výstavbou města. Hlavním důvodem k pojmenování moravskobudějovických ulic byla touha po lepší orientaci a celkové přehlednosti města. Z rozhodnutí rady vzešly německé uliční názvy. Za tímto účelem byla zřízena speciální komise, které předsedal Václav Mottl, znalec německého jazyka. Václav Mottl diktoval názvy ulic. I další členové komise měli důležité úkoly. Antonín Meška určoval, kam budou uliční názvy umístěny. Filip Pašek psal nápisy a Jakub Vlček nosil černidlo, pravítko a žebřík.⁶⁸ Prvotní názvy vycházely především z daných míst, aby obyvatelům přiblížily místo a část, kde se nachází příslušná lokalita. V roce 1811 měly Moravské Budějovice kolem 1600 obyvatel a 300 domů. Názvy ulic byly psány černou barvou na stěny příslušných domů. Na konci 19. století byly německy psané uliční názvy počestěny a začal se uplatňovat nový motiv, a to pojmenování po významných osobnostech.⁶⁹

Dalším významným datem v historii moravskobudějovického uličního názvosloví byl 25. únor 1907, jelikož městská rada rozhodla o novém pojmenování ulic. Ke konkrétním příkladům se dostaneme později. S proměnou moravskobudějovické uliční sítě rovněž souviselo vytvoření tzv. **protektorátu** Němci. Uliční názvy byly opět poněmčeny nebo dostaly jiný název. Čtvrté období, které trvalo několik dekád (1948 – 1989), bylo odstartováno nástupem komunistické moci. Poslední výraznou vlnu přejmenování uličního názvosloví představovalo období po roce 1989. Některé názvy se vrátily ke svému původnímu znění, jiné byly nově přejmenovány.⁷⁰

---

⁶⁸ KOVÁŘ, Václav. *Jubilejní zpravodaj Moravské Budějovice: k 500. výročí udělení znaku, pečeti městu a potvrzení privilegií*. Moravské Budějovice: Městské kulturní středisko v Moravských Budějovicích, 1998, s. 21.

⁶⁹ VLK, František. *Moravskobudějovický uličník*. Moravské Budějovice: Muzejní spolek, 2012, s. 5.

⁷⁰ KOVÁŘ, Václav. *Jubilejní zpravodaj Moravské Budějovice: k 500. výročí udělení znaku, pečeti městu a potvrzení privilegií*. Moravské Budějovice: Městské kulturní středisko v Moravských Budějovicích, 1998, s. 25.

3.8. Moravskobudějovické uliční názvy pod trojí lupou

V naší diplomové práci zkoumáme uliční názvosloví v Moravských Budějovicích. Ze všech moravskobudějovických ulic jsme vyňali pouze ty, které jsou motivovány významnou osobností. Abychom dali našemu bádání ucelenější podobu, zkoumáme názvy ulic dle tří kritérií:

- 1. Motiv pojmenování:** Jak uvádíme výše, zkoumáme uliční názvy motivované významnou osobností. Zajímá nás především rozmanitost výjimečnosti těchto osobností, každou stručně charakterizujeme.
- 2. Historický vývoj:** Další kritérium je historické, tj. zkoumáme vývoj uličního názvosloví od prvního pojmenování až do současnosti. Tento historický vhlad neprovádíme nahodile, nýbrž v několika historických epochách, které jsou stěžejní pro moravskobudějovické uliční názvy obecně.
- 3. Zařazení dle klasifikace:** V poslední fázi našeho bádání třídíme názvy ulic v Moravských Budějovicích dle klasifikace honorifikačních urbanonym. Toto kritérium jsme zvolili především z důvodu celkového shrnutí a větší přehlednosti.

3.8.1. Motiv pojmenování moravskobudějovických ulic

V této kapitole vycházíme především z publikace moravskobudějovického rodáka Františka Vlka *Moravskobudějovický uličník*⁷¹ a dále z jeho cenných rad.

Alšova: Ulice nese název podle českého malíře, kreslíře a ilustrátora. **Mikoláš Aleš** se narodil 18. 11. 1852 a zemřel 10. 7. 1913. Tvořil ve stylu, který odpovídal jeho zálibě v historii. Po roce 1884 se ubíral spíše časopiseckým směrem, své ilustrace věnoval těmto časopisům: *Květy*, *Šotek*, *Světazor*. Mikoláš Aleš spolupracoval s Aloisem Jiráskem či Jakubem Arbesem. Pro Národní divadlo navrhl, spolu s Františkem Ženíškem, cyklus *Vlast*.

Bezručova: Básník **Petr Bezruč** se narodil 15. 9. 1867 a zemřel 17. 2. 1958. Byl nejstarším ze šesti dětí Antonína Vaška, gymnaziálního profesora slovanské a klasické filologie. Literárně debutoval drobnými prózami *Studie z Café Lustig*, otištěnými v časopisu *Švanda dudák* pod pseudonymem Ratibor Suk. Dominantou Bezručovy tvorby jsou *Slezské písně*. Sbírká vznikala postupně. Poprvé bylo názvu Slezské písně užito pro soubor 45 básní roku 1909.

Blahoslavova: Ulice nese název podle biskupa jednoty bratrské, který se narodil 20. 2. 1523 a zemřel 24. 11. 1571. **Jan Blahoslav** byl gramatik, přeložil Nový zákon a inicioval překlad celé Bible dle hebrejských, chaldejských a řeckých předloh (*Bible kralická*). Od roku 1558 sídlil jako biskup v Ivančicích, kde je také pohřben. Jan Blahoslav byl autorem *Gramatiky české*, která poskytuje cenné rady kazatelům a překladatelům. Z jeho tvorby pochází také učebnice rétoriky *Vady kazatelů* či učebnice hudební teorie *Musica*.

Březinova: Muž, podle něhož je ulice pojmenována, je úzce spjat s okolím Moravských Budějovic. **Otokar Březina** působil od roku 1901 v blízkých Jaroměřicích nad Rokytnou, kde je rovněž pohřben. Básník, esejista a učitel působil dále na školách v Jinošově a Nové Říši. Ve svém vrcholném básnickém díle, pěti sbírkách, se snaží pochopit tajemství lidského života, jednoty člověka a vesmíru, řádu, který vesmíru vládne a který má člověk aktivně spoluvytvářet. V roce 1895 vyšly *Tajemné dálky*, v roce 1896 *Svítání na západě*, v roce 1897 *Větry od pólů*, v roce 1899 *Stavitelé chrámů* a v roce 1901 *Ruce*.

---

⁷¹ VLK, František. *Moravskobudějovický uličník*. Moravské Budějovice: Muzejní spolek, 2012.

Bří Čapků: Motivem pojmenování této ulice byli dva významní muži. **Josef Čapek**, významný malíř, grafik, ilustrátor a spisovatel, zahynul v koncentračním táboře. Společně s bratrem Karlem vydal *Zářivé hlubiny a jiné prózy*. Ze společné práce vzešla i *Krakonošova zahrada*. Samotná literární tvorba Josefa Čapka počíná dvěma knihami *Lelio* a *Pro delfína*. Dětem je určeno *Povídání o pejskovi a kočičce*. **Karel Čapek** byl od roku 1917 redaktorem Národních listů, od roku 1921 redaktorem Lidových novin. Podnikl řadu cest do zahraničí, z nichž výtěžil podněty pro svá cestopisná díla. Prvními samostatnými díly Karla Čapka jsou *Boží muka* a *Trapné povídky*.

Ciolkovského: Ulice nese svůj název po ruském vědci a vynálezci, který se narodil 17. 9. 1875 a zemřel 19. 9. 1935. **Konstantin Eduardovič Ciolkovskij** zformuloval teorii vícestupňových raket. V roce 1903 teoreticky zdůvodnil možnost použití raketových motorů k meziplanetárním letům.

Čechova: Svatopluk Čech, vůdčí osobnost generace ruchovců, začal již během studií přispívat do studentských časopisů a účastnil se aktivně kulturního života. Z Čechových próz jsou nejvýznamnější vyprávění o pražském měšťanovi Matěji Broučkovi: *Pravý výlet pana Broučka do Měsíce* a *Nový epochální výlet pana Broučka, tentokrát do patnáctého století*.

Dobrovského: Josef Dobrovský byl jazykovědec, historik a zakladatel slavistiky. V roce 1772 vstoupil do jezuitského řádu, v roce 1786 byl vysvěcen knězem. Josef Dobrovský zpracoval německo - český slovník a vytvořil teoretickou základnu pro český verš. Josef Dobrovský se zabýval slavistikou, vyvrcholením slovanských studií se stala první vědecká mluvnice staroslověnštiny.

Fibichova: Ulice nese název po hudebním skladateli a dirigentovi. **Zdeněk Fibich** se v srpnu 1884 osobně zúčastnil koncertu svých skladeb v Moravských Budějovicích. Při této příležitosti věnoval spolku Budivoj svoji skladbu *Jarní romance*. Zdeněk Fibich byl také operním dramaturgem Národního divadla v Praze.

Fišerova: Josef Fišer působil v Moravských Budějovicích jako první ředitel a organizátor reálného obecního gymnázia. Stal se zakladatelem historiografie Moravských Budějovic a okolí. Je autorem celé řady historických statí.

Funtíčkova: Ulice je pojmenována podle spisovatele a učitele **Jana Funtíčka**, který od února 1891 působil v Moravských Budějovicích, kde začal také velmi aktivně pracovat v mnoha spolcích. Od roku 1897 byl v moravskobudějovickém okrese okresním školním inspektorem. Jako člen obecního výboru usiloval o zřízení střední školy v Moravských Budějovicích.

Gagarinova: **Jurij Alexejevič Gagarin**, nejznámější sovětský kosmonaut, se narodil 9. 3. 1934 a zemřel 27. 3. 1968. Gagarin jako první člověk na světě absolvoval roku 1961 kosmický let. Gagarin tragicky zahynul při cvičném letu.

Havlíčková: Ulice nese svůj název po novináři, spisovateli a politikovi. **Karel Havlíček Borovský** byl za novinářskou činnost internován do Brixenu. Literární tvorbu zahájil *Obrazy z Rus*. Výsledkem pobytu v Brixenu jsou tři satirické básně *Tyrolské elegie, Král Lávra a Křest svatého Vladimíra*.

Hloužkova: **Jaroslav Hloužek**, rodák z Jackova u Moravských Budějovic, žil v letech 1920 – 1942. Hloužek byl pilotem československé perutě v Anglii. Dne 18. listopadu 1942 byl ve vzdušném boji zasažen a se svým letadlem dopadl do moře v LaManchském průlivu.

Husova: Ulice je pojmenována podle kněze reformátora. **Jan Hus** oproti latině vyzdvihoval úlohu mateřského jazyka. Ve snaze umožnit vzdělání prostému lidu zjednodušil český pravopis, zavedl diakritická znaménka. Jan Hus se stal v roce 1402 kazatelem v Betlémské kapli. Jan Hus je autorem *Desatera a Páteře, Knížek o svatokupectví či Postily*.

Janáčkova: **Leoš Janáček**, moravský hudební skladatel a folklorista, žil v letech 1854 – 1928. V letech 1880 – 1904 působil na učitelském ústavu v Brně, v letech 1881 – 1919 byl ředitelem varhanické školy v Brně a v letech 1919 – 1925 profesorem brněnské odbočky mistrovské školy pražské konzervatoře.

Jechova: Profesor na gymnáziu v Moravských Budějovicích, zakladatel muzea v Moravských Budějovicích, historik a kronikář žil v letech 1884 – 1960. **František Jech** je autorem prvních dějin Moravských Budějovic a celé řady dalších historických statí.

Jiráskova: **Alois Jirásek** vystudoval historii na univerzitě. Jirásek napsal rozsáhlé románové cykly z nejznámějších období českých dějin. Například z doby pobělohorské vychází román *Psohlavci*. Husitské hnutí zachycují tato díla: *Mezi proudy, Proti všem a Bratrstvo*. Době obrozenecké zasvětil dvě díla: *F. L. Věk a U nás*. Mládeži věnoval Jirásek *Staré pověsti české a Z Čech až nakonec světa*.

Komenského: Ulice dostala název po posledním biskupovi jednoty bratrské, českém pedagogovi, teologovi a filozofovi. **Jan Amos Komenský** žil v letech 1592 – 1670. V náboženských spisech hledal Komenský útěchu v krizi soudobého světa. Do tohoto okruhu spisů patří *Labyrint světa a ráj srdce*. V jeho díle mají významné místo pedagogické spisy: *Didactica magna, Informatorium školy mateřské či Orbis sensualium pictus*.

Kosmákova: **Václav Kosmák** se narodil v nedalekém Martínkově, vystudoval na kněze a jeho prvním působištěm se staly Moravské Budějovice. Václav Kosmák byl spisovatelem, který si především na Moravě získal svými povídkami, zvanými kukátka, velkou oblibu.

Kozinova: **Jan Kozina**, vlastním jménem Jan Sladký, byl jedním z vůdců povstání Chodů proti Maxmiliánovi Lamingerovi. Kozina byl 28. 11. 1695 popraven.

Mánesova: Ulice nese svůj název po významném českém malíři, který je mimo jiné autorem medailonů Staroměstského orloje v Praze. **Josef Mánes** žil v letech 1820 – 1871.

Miličova: **Jan Milič z Kroměříže** byl český náboženský reformní myslitel, jeden z předchůdců Mistra Jana Husa. Pod vlivem kázání Konráda Waldhausera se stal kazatelem (kostel sv. Mikuláše na Malé Straně a na Starém Městě, kostel sv. Jiljí).

Mojmírova: Ulice je pojmenována po moravském panovníkovi. **Mojmír II.** byl synem Svatopluka I. Uzavřel roku 894 mír s Bavyry. Bojoval o moc s bratrem Svatoplukem II., kterého roku 898 porazil.

Myslbekova: **Josef Václav Myslbek** byl český sochař a autor jezdecké sochy sv. Václava na Václavském náměstí v Praze. Josef Václav Myslbek žil v letech 1848 – 1922.

Nerudova: Název ulice je motivován významným českým básníkem, prozaikem a novinářem. **Jan Neruda** byl vůdčí osobností generace májovců. Jan Neruda, tvůrce českého fejetonu, je autorem básnické sbírky *Hřbitovní kvítí*, sbírky *Knihy veršů* či sbírky *Prosté motivy*. Významná je též Nerudova prozaická tvorba, k níž patří *Arabesky*, *Trhání* či *Povídky malostranské*.

Palackého: Tato ulice je pojmenována podle českého politika a zakladatele novodobého českého dějepisectví. **František Palacký** podnikl dvě cesty přes Moravské Budějovice z Prahy do Vídně a zpět, kde studoval archiválie pro sepsání *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*.

Palliardiho: **Jaroslav Palliardi** žil v letech 1861 – 1922. Byl notář a významný archeolog, který v Moravských Budějovicích působil od roku 1898 až do své smrti. Svůj archeologický výzkum věnoval zejména Hlubokým Mašůvkám a Jevišovicím.

Purcnerova: Motivačním zdrojem pro tuto ulici byl první český starosta Moravských Budějovic **Josef Purcner**, který žil v letech 1838 – 1900. Josef Purcner byl starostou od roku 1882 do roku 1900.

Smetanova: Ulice nese svůj název po významném českém hudebním skladateli, který žil v letech 1824 – 1884. **Bedřich Smetana** působil ve švédském Göteborgu a v Praze jako dirigent, klavírista a sbormistr. Bedřich Smetana a Antonín Dvořák patřili k zakladatelům české národní hudby.

St. Slavíka: **Stanislav Slavík**, úředník v Moravských Budějovicích, se za druhé světové války zapojil do ilegální činnosti. V noci 20. dubna 1945 byl německým strážným zastřelen.

Sušilova: Ulice je pojmenována podle moravského buditele, básníka a spisovatele. **František Sušil** třicet let sbíral národní písně na Moravě, ve Slezsku, na Slovensku a v části Dolních Rakous.

Šafaříkova: **Pavel Josef Šafařík**, slovenský historik, jazykovědec a spisovatel, žil v letech 1795 – 1861. Spolu s Františkem Palackým je autorem literárněestetické studie *Počátkové českého básnictví, obzvláště prozodie*. Těžištěm Šafaříkova díla jsou jeho vědecké práce v oboru slavistika. Hlavním Šafaříkovým dílem jsou *Slovanské starožitnosti*.

Šindelářova: Název ulice je motivován malířem a profesorem na gymnáziu v Moravských Budějovicích. **František Šindelář** se narodil 25. 11. 1887 a zemřel 2. 9. 1947.

Šustova: **František Šusta** se narodil v nedalekém Lukově. Byl zakládajícím členem Sokola v Moravských Budějovicích. Od roku 1896 do roku 1924 byl vedoucím úředníkem městské spořitelny.

Tyršova: Ulice je pojmenována po **Miroslavovi Tyršovi**, tělovýchovném pracovníkovi a spoluzakladateli Sokola Pražského. Miroslav Tyrš působil také jako profesor dějin na Univerzitě Karlově.

Urbánkova: **František Augustin Urbánek** se narodil 23. 11. 1842 a zemřel 4. 12. 1919. Urbánek byl moravskobudějovický rodák a knihkupec v Praze. Jako první vydal Smetanovu *Mou vlast*.

Veverkova: Ulice nese název po bratrancích, kteří vynalezli a sestrojili ruchadlo, jež bylo novým typem pluhu, zároveň obracelo a kypřilo půdu.

Wolkerova: **Jiří Wolker** byl český básník, člen Literární skupiny a Devětsilu. Jeho prvotinou bylo dílo *Host do domu*. Dílo *Těžká hodina* obsahuje sociální balady (např. Balada o očích topičových či Balada o snu).

Žerotínova: Ulice je pojmenována po moravském šlechtici a politikovi. **Karel ze Žerotína** byl v letech 1608 – 1615 moravských zemským hejtmanem.

3.8.2. Historický vývoj moravskobudějovických ulic

Zdroj pro zjištění historických souvislostí pro nás představoval *Moravskobudějovický uličník*⁷², avšak mnohá data se nám v tomto zdroji nepodařilo dohledat, především od roku 1811 do roku 1907. Chybějící informace, které se týkají změn názvů ulic, jsme získali od pana Vlka. Moravskobudějovický kronikář zasvětil uličnímu výzkumu celý život. Jednak jsme měli možnost nahlédnutí do jeho spisů, mnohé informace jsme rovněž získali z rozhovorů s panem Vlkem.

Název ulice	Historický vývoj názvu ulice	Současný název ulice
Alšova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla poprvé pojmenována 25. 2. 1907.	Alšova
Bezručova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla poprvé pojmenována 25. 2. 1907.	Bezručova
Blahoslavova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla poprvé pojmenována 25. 2. 1907.	Blahoslavova
Březinova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla poprvé pojmenována 25. 2. 1907.	Březinova
Bří Čapků	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla poprvé pojmenována 22. 12. 1939 Na Vyhlídce. • 27. 4. 1948 byla pojmenována Bří Čapků.	Bří Čapků
Ciolkovského	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla poprvé pojmenována 25. 2. 1907.	Ciolkovského
Čechova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla poprvé pojmenována 29. 1. 1934 Čechova.	Čechova

⁷² VLK, František. *Moravskobudějovický uličník*. Moravské Budějovice: Muzejní spolek, 2012, 38 s.

Dobrovského	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla poprvé pojmenována 25. 2. 1907 Dobrovského. • Za protektorátu nesla název Komenského sady. • Od 4. 9. 1945 nesla název Voronova. • 27. 4. 1948 byla přejmenována na Dobrovského. 	Dobrovského
Fibichova	<ul style="list-style-type: none"> • První název dostala ulice 27. 4. 1948 Voronova. • 27. 2. 1990 byla ulice přejmenována na Fibichovu. 	Fibichova
Fišerova	<ul style="list-style-type: none"> • V roce 1948 byla poprvé pojmenována na ulici 25. února. • 27. 2. 1990 získala název Fišerova. 	Fišerova
Funtíčková	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla poprvé pojmenována 29. 10. 1931 Funtíčková. 	Funtíčková
Gagarinova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla poprvé pojmenována v 60. letech 20. století Gagarinova. 	Gagarinova
Havlíčková	<ul style="list-style-type: none"> • K prvnímu pojmenování došlo 28. 8. 1925: Wilsonova. • K přejmenování došlo 22. 12. 1939 na ulici K Háji. • Od 18. 3. 1940 nesla ulice název Sternwaldgasse. • K přejmenování na Havlíčkovu došlo 4. 9. 1945. 	Havlíčková

Hloužkova	<ul style="list-style-type: none"> • K prvnímu pojmenování ulice na Hloužkovu došlo 26. 10. 1998. 	Hloužkova
Husova	<ul style="list-style-type: none"> • První název dostala ulice 18. 6. 1811, a to Tuchrahmen. • Přejmenování následovalo 25. 2. 1907: Čechova. • K dalšímu přejmenování došlo 29. 1. 1934 na Švehlovu. • Od 22. 12. 1939 nesla ulice název Jemnická. • 18. 3. 1940 došlo k přejmenování na Jamnitzerstrasse. • Název Husova nese tato ulice od 27. 4. 1948. 	Husova
Janáčkova	<ul style="list-style-type: none"> • Poprvé byla ulice pojmenována Judenfeld, a to 18. 6. 1811. • K přejmenování došlo 28. 8. 1925: Na Příkopech. • Název Janáčkova nese ulice od 27. 4. 1948. 	Janáčkova
Jechova	<ul style="list-style-type: none"> • Jechova ulice byla poprvé pojmenována 28. 12. 1994. 	Jechova
Jiráskova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla poprvé pojmenována 28. 8. 1925 Masarykova třída. • 17. 9. 1940 byla ulice přejmenována na Gymnazijní třídu. • Název Jiráskova nese ulice od 27. 4. 1948. 	Jiráskova

Komenského	<ul style="list-style-type: none"> • 28. 8. 1925 získala ulice svůj první název Tusarova. • K přejmenování došlo 23. 10. 1939 na Klášterní. • Od 18. 3. 1940 nese název Klostergasse. • Po válce byl ulici vrácen název Klášterní. • Název Komenského nese ulice od 27. 4. 1948. 	Komenského
Kosmákova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla pojmenována Kosmákova 25. 2. 1907. 	Kosmákova
Kozinova	<ul style="list-style-type: none"> • Tato ulice byla pojmenována 25. 2. 1907. 	Kozinova
Mánesova	<ul style="list-style-type: none"> • První název ulice získala 27. 4. 1948. 	Mánesova
Miličova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla pojmenována 25. 2. 1907. 	Miličova
Mojmírova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla pojmenována 25. 2. 1907. 	Mojmírova
Myslbekova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice získala svůj název 27. 4. 1948. 	Myslbekova
Nerudova	<ul style="list-style-type: none"> • Poprvé byla ulice pojmenována 18. 6. 1811, a to Lederergasse. • 25. 2. 1907 byla ulice přejmenována na Nerudovu. 	Nerudova

Palackého	<ul style="list-style-type: none"> • První název ulice Langeasse pochází z roku 1811. • 25. 2. 1907 došlo k přejmenování na Palackého. • 28. 1. 1942 ulice změnila název Na Podolí. • Od 4. 9. 1945 nese ulice název Palackého. 	Palackého
Palliardiho	<ul style="list-style-type: none"> • Tato ulice byla pojmenována 28. 8. 1925. 	Palliardiho
Purcnerova	<ul style="list-style-type: none"> • Svůj první název Brotladengasse získala ulice 18. 6. 1811. • Současný název Purcnerova byl ulici přidělen 14. 9. 1932. 	Purcnerova
Smetanova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla poprvé pojmenována 18. 6. 1811, a to Weiszgärbergasse. • Druhý a současný název získala ulice 25. 2. 1907. 	Smetanova
St. Slavíka	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla pojmenována v 80. letech 20. století. 	St. Slavíka
Sušilova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla pojmenována 28. 8. 1925. 	Sušilova

Šafaříkova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla poprvé pojmenována 22. 12. 1939, a to Na Vyhlídce. • 18. 3. 1940 došlo k přejmenování na Aussichtgasse. • Od 4. 9. 1945 se ulice jmenovala Šafaříkova. • K dalšímu přejmenování došlo v 80. letech 20. století na Gottwaldovu. • K poslednímu přejmenování došlo v 90. letech 20. století na Šafaříkovu. 	Šafaříkova
Šindelářova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla pojmenována v 70. letech 20. století. 	Šindelářova
Šustova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla pojmenována 4. 9. 1945. 	Šustova
Tyršova	<ul style="list-style-type: none"> • K prvnímu pojmenování došlo 25. 2. 1907, a to na Tyršovu. • 22. 12. 1941 byla ulice přejmenována na Znojemskou. • 4. 9. 1945 byl ulici vrácen název Tyršova. 	Tyršova
Urbánková	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla pojmenována 29. 10. 1931. 	Urbánková

Veverkova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla pojmenována 25. 2. 1907. 	Veverkova
Wolkerova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla pojmenována 25. 2. 1907. 	Wolkerova
Žerotínova	<ul style="list-style-type: none"> • Ulice byla pojmenována 25. 2. 1907. 	Žerotínova

3.8.3. Zařazení názvů moravskobudějovických ulic dle klasifikace

A. Osobnosti známe z literárního a kulturního života:

- Podtyp rodné jméno nebo samostatné příjmení (názvy jsou ve tvaru adjektiva posesivního): Alšova, Bezručova, Blahoslavova, Březinova, Čechova, Fibichova, Havlíčkova, Husova, Janáčková, Jiráskova, Mánesova, Myslbekova, Nerudova, Smetanova, Sušilova, Šafaříkova, Tyršova, Wolkerova.
- Podtyp adjektivní příjmení: (názvy jsou ve tvaru genitivu singuláru): Bří Čapků, Dobrovského, Komenského.

B. Osobnosti ze starší historie:

- Podtyp rodné jméno nebo samostatné příjmení: (názvy jsou ve tvaru adjektiva posesivního): Kozinova, Miličova, Mojmírova, Žerotínova.

C. Osobnosti ze světa vědy a politiky:

- Podtyp rodné jméno nebo samostatné příjmení: (názvy jsou ve tvaru adjektiva posesivního): Gagarinova, Veverkova.
- Podtyp adjektivní příjmení: (názvy jsou ve tvaru genitivu singuláru): Ciolkovského, Palackého.

D. Osobnosti spjaté s Moravskými Budějovicemi:

- Podtyp rodné jméno nebo samostatné příjmení: (názvy jsou ve tvaru adjektiva posesivního): Fišerova, Funtíčková, Hloužkova, Jechova, Kosmáková, Purcnerova, Šindelářova, Šustova, Urbánková.
- Podtyp adjektivní příjmení: (názvy jsou ve tvaru genitivu singuláru): Palliardiho.
- Podtyp rodné jméno a příjmení: St. Slavíka.

Osobnosti známé z literárního a kulturního života: 21 názvů ulic
<u>Podtyp rodné jméno nebo samostatné příjmení: celkem 18 názvů ulic</u>
<u>Podtyp adjektivní příjmení: celkem 3 názvy ulic</u>

Osobnosti ze starší historie: 4 názvy ulic
<u>Podtyp rodné jméno nebo samostatné příjmení: celkem 4 názvy ulic</u>

Osobnosti ze světa vědy a politiky: 4 názvy ulic
<u>Podtyp rodné jméno nebo samostatné příjmení: celkem 2 názvy ulic</u>
<u>Podtyp adjektivní příjmení: celkem 2 názvy ulic</u>

Osobnosti spjaté s Moravskými Budějovicemi: 11 názvů ulic
<u>Podtyp rodné jméno nebo samostatné příjmení: celkem 9 názvů ulic</u>
<u>Podtyp adjektivní příjmení: celkem 1 název ulice</u>
<u>Podtyp rodné jméno a příjmení: celkem 1 název ulice</u>

V naší diplomové práci nahlížíme na názvy moravskobudějovických ulic trojí lupou. Nejprve zkoumáme motiv pojmenování moravskobudějovických ulic. Cílem naší diplomové práce jsou uliční názvy s honorifikačním motivem, tj. uliční názvy motivované významnou osobností. Ostatní názvy ulic v Moravských Budějovicích jsme z naší práce vyňali. U každé ulice objasňujeme, podle které významné osobnosti nese svůj název, dále její společenské zařazení či významný počin. Kapitola věnovaná motivu pojmenování moravskobudějovických ulic není nikterak rozsáhlá, avšak dostačující k dosažení našeho cíle.

Ve druhé fázi našeho uličního bádání jsme se zabývali historickým vývojem moravskobudějovických uličních názvů. Cílem této kapitoly bylo zjistit první pojmenování ulic v Moravských Budějovicích a následný vývoj těchto názvů až do současnosti. V kapitole Moravskobudějovická uliční síť uvádíme významné mezníky v pojmenování uličního názvosloví v Moravských Budějovicích.

Prvním výrazným letopočtem je rok **1811**, důvodem byl značný příbytek ulic a snaha po lepší orientaci a celkové přehlednosti města. Společným jmenovatelem těchto uličních názvů byl německý jazyk. Tato skutečnost vyplývá rovněž z našeho bádání (*Husova: Tuchrahmen, Janáčkova: Judenfeld, Nerudova: Lederergasse, Palackého: Langegasse, Purcnerova: Brotladengasse, Smetanova: Weiszgärbergasse*). V roce 1811 bylo pojmenováno celkem 6 moravskobudějovických ulic, které měly německou podobu.

Dalším významným datem, v historii moravskobudějovického uličního názvosloví, byl rok **1907**, jelikož z rozhodnutí městské rady vzešly nové uliční názvy. Tento letopočet jsme zjistili u značné části moravskobudějovických ulic (*Dobrovského, Veverkova, Tyršova, Kosmákova*), mnohé ulice byly teprve v roce 1907 poprvé pojmenovány (*Alšova, Bezručova, Blahoslavova*). V roce 1907 bylo poprvé pojmenováno čtrnáct moravskobudějovických ulic a 4 ulice byly v tomto roce přejmenovány. Velký vliv na moravskobudějovickou uliční síť měl vznik **protektorátu**. Znamenalo to opětovné poněmčení názvů ulic či naprosto jiný název (*Bří Čapků, Dobrovského, Havlíčkova, Husova, Jiráskova*). Tři moravskobudějovické ulice byly v letech 1939 – 1945 poprvé pojmenovány, osm ulic bylo v tomto rozmezí přejmenováno. Významným mezníkem v kontextu moravskobudějovické uliční sítě byl **nástup komunistické moci** (*Dobrovského, Fibichova, Husova, Janáčkova, Jiráskova*). V rozmezí let 1948 – 1989 bylo poprvé pojmenováno sedm ulic. U stejného počtu ulic došlo v těchto letech k přejmenování. Na posledním místě uvádíme období po roce **1989** (*Fišerova, Fibichova*). Po roce 1989 byly poprvé pojmenovány 2 ulice. V tomto období změnily svůj název tři ulice. Některé uliční názvy vznikaly i mimo výše zmíněná data (např. *Čechova: 1934, Funtíčková: 1931*), a to z důvodu aktuální společenské potřeby pojmenovat ulici. V dosud neuvedených letopočtech byly poprvé pojmenovány tyto ulice: *Čechova (1934), Funtíčková (1931), Palliardiho (1925), Sušilova (1925), Urbánkova (1931)*. Některé ulice byly též v dosud neuvedených letopočtech přejmenovány, a to *Purcnerova (1932)* či *Husova (1934)*. Nejčastěji byly moravskobudějovické ulice poprvé pojmenovány v roce 1907. Nejvíce moravskobudějovických ulic bylo přejmenováno v letech 1939 – 1945. Výsledky našeho bádání, na poli historickém, uvádíme v tabulkách, a to z důvodu větší přehlednosti:

První pojmenování ulic v roce 1811	
Husova	Purcnerova
Janáčkova	Smetanova
Palackého	Nerudova
Celkem: 6 ulic, které byly poprvé pojmenovány v roce 1811.	

První pojmenování ulic v roce 1907	
Alšova	Březinova
Bezručova	Ciolkovského
Blahoslavova	Kosmákova
Kozinova	Miličova
Mojmírova	Tyršova
Veverkova	Žerotínova
Wolkerova	Dobrovského
Celkem: 14 ulic, které byly poprvé pojmenovány v roce 1907.	

Ulici, které byly přejmenovány v roce 1907	
Husova	Smetanova
Nerudova	Palackého
Celkem: 4 ulice, které byly přejmenovány v roce 1907.	

První pojmenování ulic v letech 1939 – 1945	
Bří Čapků	Šafaříkova
Šustova	_____
Celkem: 3 ulice, které byly poprvé pojmenovány v letech 1939 – 1945.	

Ulice, které byly přejmenovány v letech 1939 – 1945	
Dobrovského	Havlíčkova
Husova	Jiráskova
Komenského	Palackého
Šafaříkova	Tyršova
Celkem: 8 ulic, které byly přejmenovány v letech 1939 – 1945.	

První pojmenování ulic v letech 1948 – 1989	
Fibichova	Fišerova
Gagarinova	Mánesova
Myslbekova	St. Slavíka
Šindelářova	_____
Celkem: 7 ulic, které byly poprvé pojmenovány v letech 1948 – 1989.	

Ulice, které byly přejmenovány v letech 1948 – 1989	
Bří Čapků	Dobrovského
Husova	Janáčkova
Jiráskova	Komenského
Šafaříkova	_____
Celkem: 7 ulic, které byly přejmenovány v letech 1948 – 1989.	

První pojmenování ulic po roce 1989	
Hloužkova	Jechova
Celkem: 2 ulice, které byly poprvé pojmenovány po roce 1989.	

Ulice, které byly přejmenovány po roce 1989	
Fibichova	Fišerova
Šafaříkova	_____
Celkem: 3 ulice, které byly přejmenovány po roce 1989	

První pojmenování ulic v dosud neuvedených letech	
Čechova (1934)	Funtíčková (1931)
Pallardiho (1925)	Sušilova (1925)
Urbánková (1931)	Havlíčková (1925)
Jiráskova (1925)	Komenského (1925)
Celkem: 8 ulic, které byly poprvé pojmenovány v dosud neuvedených letech.	

Ulice, které byly přejmenovány v dosud neuvedených letech	
Purcnerova (1932)	Husova (1934)
Janáčková (1925)	
Celkem: 3 ulice, které byly přejmenovány v dosud neuvedených letech.	

Z našeho bádání je patrné, že se některé názvy ulic zachovaly delší dobu, u jiných jsme zaznamenali větší hojnost přejmenování. U některých uličních názvů došlo k prvnímu a zároveň poslednímu pojmenování. Výzkum moravskobudějovické uliční sítě jsme završili zařazením názvů ulic podle výše uvedené klasifikace. K tomuto kroku jsme přistoupili z důvodu větší přehlednosti a celkového shrnutí našeho bádání. Moravskobudějovické uliční názvy dělíme do čtyř kategorií, podle profesního zařazení významných osobností.

Dále dělíme uliční názvy do tří podkategorií, podle formální podoby uličního názvu. Zjistili jsme, že ze zkoumaných čtyřiceti moravskobudějovických uličních názvů značně převládá kategorie Osobnosti známé z literárního a kulturního života (celkem 21 uličních názvů). Druhou nejpočetnější kategorií je kategorie Osobnosti spjaté s Moravskými Budějovicemi (celkem 11 názvů ulic). Kategorie Osobnosti ze starší historie je zastoupena 4 ulicemi a kategorie Osobnosti ze světa vědy a politiky rovněž 4 ulicemi.

Každou z výše uvedených kategorií jsme v naší klasifikaci rozdělili na tři podkategorie. U některých kategorií jsme nevyužili všechny podkategorie, a to z důvodu malého množství zkoumaného vzorku. Nejvíce zastoupenou podkategorií představuje podtyp rodné jméno nebo samostatné příjmení. Jedná se o názvy ve tvaru adjektiva posesivního. Tato podkategorie se týká celkem 33 názvů moravskobudějovických ulic. Podtyp adjektivní příjmení je zastoupen celkem 6 uličními názvy a podtyp rodné jméno a příjmení reprezentuje pouze jeden uliční název.

3.9. Využití tématu práce ve výuce Českého jazyka a literatury na základních školách

V této kapitole přinášíme výčet aktivit do Českého jazyka a literatury, které vychází z tématu naší diplomové práce. Aktivity jsou určeny pro žáky druhého stupně základních škol. Společným jmenovatelem těchto námětů jsou jména slavných osobností, jelikož předmětem naší diplomové práce jsou uliční názvy motivované významnými osobnostmi. V aktivitách pracujeme jednak se jmény slavných osobností, které se objevují v uličních názvech námi zkoumaného města, ale také využíváme další jména slavných osobností. Z názvů moravskobudějovických ulic jsme vybrali pouze jména, která žáci bezpečně znají. Z tohoto důvodu jsme vyňali moravskobudějovické uliční názvy motivované místními rodáky.

U každého námětu uvádíme stručný popis. Dále ročník, pro který je aktivita určena, klíčové kompetence, které budou u žáků rozvíjeny a potřebné pomůcky. Připojujeme rovněž výsledky, které jsme zaznamenali a doporučení. Všechny uvedené náměty si vyzkoušeli žáci druhého stupně Základní školy T. G. Masaryka v Rouchovanech.

3.9.1. První aktivita: Knihkupectví

Každý žák obdrží pracovní list (příloha č. 2), na kterém je znázorněn plánec fiktivního města *Knihomol*. Na plánu jsou znázorněna knihkupectví, která nesou název podle slavných literárních osobností. Součástí plánu jsou také občané, kteří mají nad hlavami bubliny, v nichž jsou ukryty jejich vysněné knihy. Úkolem žáků je dovést každého občana do správného knihkupectví, a to dle jeho vysněné knihy (příklad: kdyby si někdo přál knihu *Máj*, dovedeme ho do knihkupectví Karla Hynka Máchy). Každému občanovi přiřadí jinou barvu, kterou naznačí trasu. Nakonec si každý žák vybaví svoji nejoblíbenější knihu a nakreslí do plánu sebe a příslušné knihkupectví.

Věková skupina: 6. ročník

Klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

Pomůcky: pracovní listy, psací potřeby

Výsledky: V šesté třídě je osmnáct žáků, z toho patnáct žáků vyplnilo pracovní list bezchybně. Čekali jsme menší úspěšnost, jelikož se žáci o zadaných dílech a osobnostech soustavněji neučili. Předpokládáme, že žáci získali informace prostřednictvím samostudia či projektových dnů. Pracovní list jsme zařadili do literární výchovy.

Doporučení: Doporučujeme úpravu pracovního listu dle ročníku, pro něhož je určený. Na druhé straně je možné zvolit těžší podobu pracovního listu, tak jako v našem případě, a udělat si průzkum žákovských znalostí. Na pracovní list jsme dále navázali, a to v dílně čtení, kterou máme jednou týdně. Každý žák představil svoje vlastní knihkupectví a knížku, o níž krátce pohovořil.

3.9.2. Druhá aktivita: Malíř, spisovatel a tazatel

Žáci vytvoří tříčlenné skupiny a rozdělí si role (malíř, spisovatel a tazatel). Každá skupina si vylosuje jeden název ulice (příloha č. 3), které jsou pojmenovány podle významné osobnosti. Úkolem malíře je grafické znázornění tohoto názvu ulice tak, aby poznali ostatní ze skupiny, o kterou ulici se jedná. Spisovatel má za úkol vytvořit nějaký písemný projev (báseň, pohádku, písničku, dopis apod.), který by představil příslušný uliční název ostatním skupinám. Úkolem tazatele je vytvořit soubor deseti otázek, kterými by se mohl dopátrat názvů ulic ostatních skupin. Malíř, spisovatel a tazatel nesmí přímo použít název ulice. Po dokončení práce se všichni přesunou do kruhu. Nejprve dostanou slovo malíři. Úkolem ostatních skupin je poznat z děl příslušné uliční názvy a zdůvodnit své návrhy. Následuje práce spisovatelů. Úkol ostatních skupin je stejný jako v předchozím případě. Nakonec představí svoji práci tazatelé. Každý tazatel podává jím vybrané skupině otázky. Úkolem zbývajících skupin (těch, kterých se tazatel netáže) je rozhodnout o uličních názvech. Závěrem každá skupina zhodnotí svoji práci.

Věková skupina: 9. ročník

Klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální

Pomůcky: názvy ulic, papíry, psací potřeby

Výsledky: Žáci neměli problém s rozdělením do skupin, avšak potíže nastaly při rozdělování rolí. Nikdo nechtěl být malířem, naopak všichni chtěli být spisovateli. Samotná práce probíhala dobře. Žáci projevili značnou dávku kreativity. Úspěch byl zaznamenán rovněž při vyhodnocování práce. Žáci poznali díla ostatních skupin a dokázali zhodnotit svoji práci. Tuto aktivitu jsme zařadili do literární výchovy.

Doporučení: Doporučujeme rozlosování rolí ve skupinách. K rozlosování lze využít čísla, barvy, losovací karty apod. Za vhodné považujeme rozdělení žáků dle jejich zájmů, lépe se poté obsadí jednotlivé role. Na tuto aktivitu jsme navázali v další literární výchově. Žáci měli vytvořit pětičlenné skupiny a vybrat si jeden grafický či písemný projev z minulé hodiny. Úkolem každé skupiny byla dramatizace tohoto projevu.

3.9.3. Třetí aktivita: Životopis

Po třídě polepíme barevné lepicí lístečky, na kterých jsou uvedeny životopisné údaje čtyř významných osobností (příloha č. 4). Některé údaje jsou chybné. Žáci se rozdělí do dvojic. Každá dvojice obdrží velký arch papíru, na kterém jsou napsána čtyři jména významných osobností (příloha č. 5). Jeden z dvojice chodí po třídě a sleduje lístečky. Jeho úkolem je zapamatovat si obsah lístečku a přinést jej druhému spolužákovi. Dvojice společně vyhodnotí, ke které osobnosti tento údaj patří a zda je správný. Správný údaj je zapsán na arch papíru pod příslušné jméno. Takto dvojice postupují do té doby, dokud nezhodnotí všechny informace. Na závěr všichni představí výsledky své práce a zhodnotíme si správnost výsledků.

Věková skupina: 8. ročník

Klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální

Pomůcky: lepicí lístečky s údaji, archy papíru, psací potřeby

Výsledky: Všechny dvojice se velmi rychle domluvily na rozdělení rolí. Některé dvojice si role v průběhu aktivity vyměnily. Žáci dokázali posoudit správnost informací. V ojedinělých případech došlo k zařazení chybné informace či k zařazení informace k jiné osobě. Při společné kontrole každá dvojice zhodnotila svoji práci, vyzdvihla, v čem se jí dařilo a naopak. Tato aktivita byla součástí literární výchovy.

Doporučení: Doporučujeme zařazení pohybové aktivity. Dle našeho názoru se žáci více koncentrují a práce je více baví. Na tuto aktivitu jsme navázali v další literární výchově, v níž měli žáci vytvořit čtveřice. Každá čtveřice si vybrala jednu ze čtyř osobností z minulé hodiny. Úkolem žáků bylo vytvořit lapbook o vybrané osobnosti. Třetí literární hodina byla věnována vernisáži lapbooků. Každá čtveřice představila své dílo a ostatní skupiny hodnotily.

3.9.4. Čtvrtá aktivita: Dopis

Každý žák dostane pracovní list (příloha č. 6), na kterém jsou vyznačeny indicie, týkající se některé významné osobnosti (opakuje se 5 osobností). Cílem je odhalit ukrytou osobnost. Poté každý žák prezentuje svoji práci a zdůvodní výsledek, ke kterému došel. Ve třídě se opakují jména pěti významných osobností. Úkolem každého žáka je vybrat si jednu slavnou osobnost a objasnit ostatním, proč si tuto osobnost vybral a čeho si na ní váží. Nakonec každý žák napíše vybrané osobnosti děkovný dopis.

Věková skupina: 7. ročník

Klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence občanské

Pomůcky: pracovní listy, papír, psací potřeby

Výsledky: Žáci velmi správně odhalili významné osobnosti. Nejčastěji poznali osobnost podle díla. Při společném vyhodnocení práce žáci okomentovali všechny indicie na daném pracovním listu. Povedené byly i dopisy věnované slavným osobnostem. S touto aktivitou žáci pracovali v komunikační a slohové výchově.

Doporučení: Žáci si přinesli dopisy do další komunikační a slohové výchovy. Vytvořili dvojice, ve kterých si přečetli své dopisy a následně zhodnotili susedovu práci. Dalším úkolem žáků bylo napsat děkovný dopis svému susedovi. Následovala opětovná četba dopisů ve dvojicích.

3.9.5. Pátá aktivita: Přesmyčky

Žáci se rozdělí do čtyřčlenných skupin. Každá skupina dostane obálku s patnácti přesmyčkami (příloha č. 7). Úkolem žáků je vyluštit z přesmyček patnáct přídavných jmen. Dalším úkolem je roztrídění těchto přídavných jmen podle jejich druhu (tvrdá, měkká, přivlastňovací). Posledním úkolem skupin je vymyslet příběh, ve kterém využijí všechna vyluštěná přídavná jména. Na závěr hodiny si všechny příběhy přečteme a zhodnotíme práci ve skupinách i samotné příběhy.

Věková skupina: 6. ročník

Klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální

Pomůcky: obálky s přesmyčkami, papír, psací potřeby

Výsledky: Všechny skupiny pracovaly velmi rychle a zároveň správně. Žáci si ve skupinách rozdělili role: někdo zapisoval, jiný luštil přesmyčky či třídil přídavná jména. Vyluštění a zařazení přídavných jmen zvládli všichni žáci bezchybně. V závěru hodiny přečetly všechny skupiny příběhy, které byly velmi nápadité. Tuto aktivitu jsme zařadili do jazykové výchovy.

Doporučení: Doporučujeme zařazení různých přesmyček a rébusů, obzvláště při skupinové výuce. Žáci si najednou zdokonalují vícero dovedností a aktivity podobného rázu žáky baví.

Příběhy jsme zahájili další jazykovou výchovou. Navázání na práci z minulé hodiny mělo podobu rozcvičky. Každá skupina přečetla svůj příběh z minulé hodiny. Před čtením žáci dostali následující pokyny: 1. uslyšíš přídavné jméno tvrdé: uděláš dřep, 2. uslyšíš přídavné jméno měkké: poskočíš na místě, 3. uslyšíš přídavné jméno přivlastňovací: skáčeš na jedné noze. Skupina, která právě četla příběh, dohlížela na správnost úkonů zbylých skupin.

3.9.6. Šestá aktivita: Slovní druhy

Žáci utvoří dvojice. Každá dvojice obdrží pracovní list (příloha č. 8), v němž jsou dvě tabulky. V první tabulce je seznam jmen deseti významných osobností. U každého jména je uveden požadovaný tvar, v němž má být příslušné jméno uvedeno. Až všechny dvojice doplní příslušné tvary, sdělíme si správné řešení. Poté se dvojice přesunou do druhé tabulky, v níž je uvedeno na každém řádku jméno a číselný kód. Úkolem každé dvojice je dosadit do každého číselného kódu slova podle čísel, které zastupují slovní druhy. Jeden číselný kód se týká vždy jedné významné osobnosti z první tabulky.

Po dokončení práce všech dvojic, následuje kontrola. Vždy je vyvolána jedna dvojice, která přečte jeden kód převedený do slovní podoby. Ostatní dvojice mají za úkol poznamenat si tento kód v číselné podobě. V závěru si přečteme číselné kódy a provedeme kontrolu se slovními kódy. Tato aktivita byla součástí jazykové výchovy.

Věková skupina: 7. ročník

Klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální

Pomůcky: pracovní listy, psací potřeby

Výsledek: Žáci měli menší obtíže s převedením jmen do příslušného tvaru. Avšak po poskytnutí drobné nápovědy již pracovali samostatně. Naopak s číselnými kódy si žáci poradili velmi dobře. Následná kontrola probíhala plynule. Tato aktivita byla zařazena do jazykové výchovy.

Doporučení: Číselnými kódy jsme zahájili další jazykovou výchovu. Žáci si sedli do kruhu. Každý žák řekl libovolné telefonní číslo. Úkolem žáka po pravici bylo zapsat si číslo a vymyslet větu podle nadiktovaného telefonního čísla. Číslo zastupovala příslušný slovní druh. Poté každý žák přečetl větu a majitel čísla vyhodnotil správnost.

3.9.7. Sedmá aktivita: Věta jednoduchá a souvětí

V zadní části třídy rozložíme portréty významných osobností (příloha č. 9). Okolo portrétů poházíme vizitky (příloha č. 10) slavných osobností, které však nepojmenujeme. Žáci se rozestoupí okolo portrétů a vizitek. Úkolem každého žáka je vytvořit 3 věty jednoduché a 3 souvětí o vybraných slavných osobnostech. Podmínkou je, že každá věta a souvětí bude začínat jménem slavné osobnosti. Poté každý žák přečte své příklady. Ostatní žáci mají za úkol posoudit, zda byly informace správně přiřazeny ke správné osobnosti a také správnost věty jednoduché a souvětí.

Poté žáci vytvoří trojčlenné skupiny. Každá skupina dostane 3 stručné životopisy slavných osobností (příloha č. 11). K životopisům rozdám každé skupině navíc tabulku (příloha č. 12). Úkolem každé skupiny je přečíst si životopisy a ohodnotit získané informace prostřednictvím tabulky. Do prvního sloupce tabulky žáci zapíšou informace, které již dříve znali. Do druhého sloupce žáci zaznamenají informace, které se v dnešní hodině dozvěděli. Poslední sloupec je určený pro informace, o kterých by se žáci chtěli dozvědět více. Každá skupinka přečte výsledky své práce. Informace z posledního sloupce si mohou žáci dohledat ve zbytku hodiny na počítači či v encyklopediích.

Věková skupina: 8. ročník

Klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální

Pomůcky: portréty, vizitky, psací potřeby, papíry, tabulky

Výsledky: S první částí aktivity neměli žáci problém. Při posuzování životopisů si mnohdy nebyli žáci jistí. Chvilí trvalo, než si utřídili své myšlenky. V závěru každá skupina dostala slovo a vyjádřila se ke své práci. S touto aktivitou se žáci setkali v jazykové výchově.

Doporučení: Doporučujeme nejprve modelovat žákům práci s tabulkou. Ukázat jim na vlastním příkladu, jak mají postupovat. Na tuto aktivitu jsme navázali v další hodině. Rozdala jsem každému žákovi tabulku, s níž jsme pracovali minulou hodinu. Každý žák měl o sobě napsat tři souvětí a tři věty jednoduché. Poté žáci své věty četli. Úkolem ostatních žáků bylo posoudit informace o spolužácích a zaznamenat si je do tabulek.

3.9.8. Osmá aktivita: Vedlejší věty

Každý žák dostane tabulku se dvěma sloupci (příloha č. 13). Přečteme žákům souvětí, které vždy obsahuje větu hlavní a větu vedlejší. Souvětí jsou však nesprávně seřazena. Žáci si nejprve zapíšou pod tabulku souvětí tak, jak je přečteme. Poté souvětí správně seřadí tak, aby dávala smysl. Zkontrolujeme si společně správné řešení. Dalším úkolem je doplnění druhého sloupce tabulky, který je určen pro druh vedlejších vět. Následuje společná kontrola. Poté žáci utvoří dvojice a mají za úkol vytvořit tzv. životabáseň (příloha č. 14) o vybrané významné osobnosti, která se objevila v souvětích. Informace žáci čerpají jednak z tabulek, ale také z předchozích znalostí. V závěru hodiny si básně přečteme.

Věková skupina: 9. ročník

Klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální

Pomůcky: tabulky, psací potřeby, životabásně

Výsledky: Seřazení souvětí nedělalo žákům potíže. Někteří žáci měli problémy s druhy vedlejších vět, avšak měli možnost poradit se s ostatními spolužáky. Tvoření životabásně žákům bavilo. Žáci s touto metodou pracují velmi často. Tato aktivita byla zařazena do jazykové výchovy.

Doporučení: Doporučujeme navázat na tuto aktivitu v další hodině. Žáci utvoří dvě řady. První členové řady se otočí čelem k učiteli, zbývající členové se otočí zády k prvním členům. Učitel ukáže prvním v řadě jednoduchý obrázek, který překreslí na záda dalšímu spolužákovi. Takto se postupuje, dokud nedojde obrázek k poslednímu v řadě. Poslední členové řady mají za úkol pojmenovat obrázek, který k nim doputoval. Pokud pojmenovali obrázek správně, mají za úkol vytvořit souvětí, které obsahuje větu hlavní a vedlejší. Souvětí se musí týkat předmětu z obrázku. A určit druh vedlejší věty. Řada může získat celkem tři body (za správnost obrázku, za správnost souvětí a za správnost druhu vedlejší věty). Poté se členové vystřídají. Člen, který byl první, jde na konec. Opakujeme několik kol. Řada, která získala více bodů, získává plus.

3.9.9. Devátá aktivita: Úvaha

Každý žák si vylosuje jedno jméno významné osobnosti (příloha č. 15). Úkolem žáků je vytvořit pětilístek týkající se vybrané osobnosti. Vzor pětilístku (příloha č. 16) nakreslíme na tabuli. Poté si přečteme první a poslední řádky pětilístků. Všichni žáci se sesednou do kruhového uspořádání. Čteme zadání (příloha č. 17) a žáci mají za úkol napsat odpověď, kterou si myslí, že napíše většina spolužáků. Na konci této aktivity čteme znovu zadání a žáci budou hlásit své odpovědi. Ostatní žáci se přihlásí, pokud mají stejnou odpověď. Odpověď, na kterou se přihlásilo nejvíce žáků, získává bod. Nakonec si žáci sečtou všechny body. Posledním úkolem žáků je napsat krátkou úvahu na téma *Kdybych mohl/a pojmenovat ulici, či jméno by nesla a proč?*

Věková skupina: 9. ročník

Klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence občanské

Pomůcky: jména významných osobností, vzor pětilístku, soubor úkolů, psací potřeby, papíry

Výsledky: Žáci jsou zvyklí pracovat s pětilístkem. Práce s odhadováním možných odpovědí byla pro žáky nová. Většina žáků však získala vysoký počet bodů. Pochvalu zasluhují úvahy, které patří k jejich oblíbeným slohovým útvarům. Tato aktivita byla součástí komunikační a slohové výchovy.

Doporučení: Doporučujeme pracovat s výše uvedenými metodami. Přináší žákům relaxaci, zároveň utřídění předchozích znalostí. V další hodině jsme se vrátili k úvahám. Každý žák nejprve přečetl svoji úvahu. Následně se rozdělili do čtveřic, v nichž se měli rozhodnout pro jednu osobu, podle které by pojmenovali ulici. Následně žáci vytvořili skupiny po osmi. Úkol byl stejný. Vybrat pouze jednu osobnost. Na závěr se měla shodnout na jedné osobnosti celá třída, jejímž úkolem bylo napsat společnou úvahu a vysvětlit, proč vybrali právě tuto osobnost.

3.9.10. Desátá aktivita: Kdo je autorem?

Uspořádáme po celé třídě úryvky šesti různých děl (příloha č. 18). Žáci chodí po třídě a snaží se poznat, o které dílo se jedná a poznamenat si, podle čeho k tomuto názoru došli. Po posouzení všech úryvků všemi žáky, rozdáme každému z nich pracovní list (příloha 19). V pracovním listu je vyobrazeno šest obálek knih a u nich výše zmíněné úryvky. Žáci si nejprve zkontrolují správnost přiřazených děl k úryvkům. Poté si žáci vyberou jednu knihu a doplní k ní chybějící informace o hlavních postavách, prostředí a autorovi.

Žáci vycházejí pouze z předchozích znalostí. Po dokončení práce rozdělíme třídu do čtveřic, ve kterých si žáci sdělí, co doplnili do pracovních listů a pokud možno se shodnou na společném názoru. Každá čtveřice sdělí ostatním skupinám své řešení a dochází k závěrečnému zhodnocení.

Věková skupina: 8. ročník

Klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální

Pomůcky: úryvky děl, psací potřeby, papíry, pracovní listy

Výsledek: Některým žákům činilo obtíže poznat ukázky, jiní to zvládli bez problému. Někteří žáci nedokázali zdůvodnit výsledky své práce. Pracovní list žáci vypracovali bez problému. Vybrali si pochopitelně knihu, kterou dobře znají. Dobře probíhalo následné sdílení ve čtveřicích. Žáci se shodli na konečném řešení. Aktivita byla zařazena do literární výchovy.

Doporučení: Doporučujeme nabídnout žákům napsat si název jedné knihy, kterou dobře znají a myslí si, že ji zná i většina třídy. Učitel poté vylosuje některé z těchto knih a pracuje s nimi při této aktivitě. Vzroste tím pravděpodobnost úspěšnosti žáků. Touto aktivitou jsme zahájili následující dílnu čtení. Žáci si sedli do kruhu a vyměnili si knihy tak, aby nikdo neměl svoji knihu. Přečetli si jednu stránku a dali knihu opět jinému majiteli. Proběhlo asi pět výměn. Poté si měl každý žák vybrat jednu z cizích knih a říct pět pojmů, které mu uvízly v paměti.

Cílem této kapitoly praktické části bylo využití tématu diplomové práce ve výuce. Vytvořili jsme soubor deseti aktivit, které operují se jmény významných osobností. Námi navržené náměty si vyzkoušeli žáci druhého stupně Základní školy T. G. Masaryka v Rouchovanech. Každou aktivitu jsme nejprve popsali. Dále uvádíme ročník, který si danou aktivitu vyzkoušel. Je možné vyzkoušet všechny aktivity s celým druhým stupněm. V tomto případě doporučujeme porovnání dosavadních znalostí žáků s obsahem aktivit. Náměty se dají různě modifikovat právě podle kýžené náročnosti. Dále zmiňujeme klíčové kompetence, které budou u žáků rozvíjeny. Každá aktivita pod sebou skrývá vícero klíčových kompetencí, a to z důvodu rozmanitosti jednotlivých úkolů. Ke každému námětu připojujeme potřebné pomůcky, výsledky a doporučení. Soubor deseti námětů byl vytvořen jako inspirační zdroj pro pedagogy.

3.9.11. Modifikace jednotlivých aktivit

Každou aktivitu je možné využít na každé učivo v Českém jazyce a literatuře. První aktivitu, tedy Knihkupectví, využíváme v literární výchově při opakování literárních druhů a žánrů, kdy jednotlivá knihkupectví představují literární žánry a osoby mají nad hlavami vysněnou knihu. Úkolem žáků je přiřazení knihy k příslušnému žánru. Modifikací této aktivity je obživlá varianta, která žáky více baví. Polovina žáků představuje literární žánry a druhá polovina postavy, které skutečně drží knihu. Druhou aktivitu: Malíř, spisovatel a tazatel, využíváme v komunikační a slohové výchově. Žáci si opět utvoří trojice a rozdělí si role malíře, spisovatele a tazatele. Každá skupina dostane obrázkovou osnovu. Požadavky na jednotlivé role zůstávají stejné. Úkolem ostatních žáků je vystihnout, co nejpřesněji osnovu. Třetí aktivita byla založena na práci s informacemi a posouzení jejich správnosti. Pracovat můžeme s jakýmkoli textem. Často využíváme v dílnách čtení při četbě společného textu. Nejprve si každý sám přečte stanovený úryvek, poté pracují žáci ve skupinách na různých typech úkolů, u nichž je nutné posouzení správnosti. Ve čtvrté aktivitě žáci pracovali s indiciemi. Využití různých náznaků se nám osvědčilo při opakování vyjmenovaných slov či skupin bje / bě, pě, vě / vje. Každý žák si vytvořil pět karet s indiciemi. V každé kartě bylo ukryto jedno slovo. Žáci chodili po třídě a ukazovali si karty. Pokud uhádli ukryté slovo, museli uvést, jak se píše. Doporučujeme pasování žáků do role tvůrců činnosti.

Stavebním kamenem páte aktivity byly přesmyčky, s nimiž pracujeme velmi často. Prostřednictvím přesmyček si mohou žáci zopakovat např. druhy zájmen či číslovek. Žáci vyluští z přesmyček zájmena či číslovky a určí jejich druh. Dále z nich mohou vytvořit příběh, zařazovat je do vět tak, aby věty dávaly smysl či vymyslet aktivitu pro zbytek třídy. V šesté aktivitě jsme pracovali s tzv. číselnými kódy, pod nimiž se ukrývaly příslušné slovní druhy. Číselné kódy mohou rovněž symbolizovat větné členy. Každému větnému členu přiřadíme dané číslo, žáci poté vytváří číselné řady či obživlé grafy větných členů. Číselné kódy mohou také zastupovat druhy zájmen, číslovek či vedlejších vět.

V další aktivitě žáci pracovali s metodou Vím – dozvěděl jsem se – chci se dozvědět, jejímž cílem je utřídění dosavadních znalostí. Využití této metody je možné při tzv. aktivitě Redaktoři. Žáci vytvoří dvojice. Jeden z dvojice je v roli redaktora, druhý odpovídá na otázky. Po rozhovoru redaktor zhodnotí informace prostřednictvím výše uvedené metody. Dvojice si následně vymění role. S tabulkami můžeme dále pracovat, např. vytvořit novinový článek či inzerát. Osmou aktivitu žáci zakončili tzv. životabásní. Rovněž se jedná o metodu utřídňující získané informace. Její využití je možné v dílně čtení, kdy píšeme životabáseň o hlavní postavě. Životabáseň může podnítit žáky k charakteristice spolužáka či shrnout nějaký nový jev. V deváté aktivitě měli žáci odhadnout názor ostatních spolužáků a vyjádřit zároveň vlastní názor. Doporučujeme zařazení úvahových cvičení. Žáci mnohdy nemají prostor pro vyjádření vlastního názoru. Můžeme připravit tzv. krabičku úvah, do níž každý žák vloží jednu myšlenku či citát. Následuje losování jednotlivých myšlenek a jejich komentování, které může mít podobu diskuse. V poslední aktivitě si žáci vyzkoušeli práci s různými ukázkami. I zde jsou možné různé modifikace. Každý žák napíše libovolný písemný projev, může to být pohádka, úvaha či báseň. Je lepší vytvořit písemné projevy na počítači, aby žáci nepoznali písmo. Úkolem žáků je vylosovat si jedno dílo a zkusit se dopátrat autora. Každý žák přidá důvody, které ho vedly k jeho názoru.

ZÁVĚR

Cílem naší diplomové práce bylo zmapovat uliční názvosloví v Moravských Budějovicích, a tím přispět k toponymii tohoto města. Předmětem našeho bádání nebyly všechny moravskobudějovické ulice. Moravskobudějovická uliční síť zahrnuje 76 ulic, z nichž jsme vyňali uliční názvy motivované významnými osobnostmi. Na 40 vybraných uličních názvů jsme nahlíželi trojí optikou. Naše bádání jsme zaměřili na motiv pojmenování moravskobudějovických ulic, dále na jejich proměny v historických souvislostech a následné zařazení uličních názvů dle klasifikace, kterou uvádíme v metodologii.

Cílem teoretické části bylo představení onomastiky jako vědecké disciplíny a nastínění jejího vývoje. Objasnili jsme postavení onomastiky mezi ostatními vědami a dva možné způsoby jejího dělení. Pozornost jsme také věnovali vlastním jménům, jejich funkcím a dělení. Následně jsme se zaměřili na toponomastiku, jelikož námi zkoumané uliční názvy patří do zorného pole toponomastiky.

V teoretické části jsme neopomenuli zmínit urbanonyma, naopak jsme jim věnovali velkou pozornost. Středobodem naší diplomové práce byly uliční názvy, které do kategorie urbanonym patří. Následovala klasifikace názvů ulic a přehled nejfrekventovanějších období, které nejzřetelněji poznamenaly uliční názvy. Cílem naší diplomové práce byly uliční názvy motivované významnou osobností. Z tohoto důvodu jsme se rovněž zaměřili na honorifikační motiv. V poslední kapitole teoretické části jsme definovali základní pojmy Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy. Charakterizovali jsme základní vzdělávání, jeho pojetí a cíle. Následovala definice klíčových kompetencí a vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace. V praktické části naší práce uvádíme výčet námětů do hodin Českého jazyka a literatury pro žáky základních škol.

Teoretická část naší práce vychází ze široké zdrojové základny. Prvním významným zdrojem byla publikace Rudolfa Šrámka *Úvod do obecné onomastiky*. Pomohla nám především při vymezení základních onomastických pojmů. Základním stavebním kamenem, prostřednictvím něhož jsme prozkoumali toponomastiku, bylo dílo Vladimíra Šmilauera *Úvod do toponomastiky*. Důležitým zdrojem pro nás byla publikace Jaroslava Davida *Smrdov, Brežněves a Rychlonožkova ulice*. Tento zdroj byl stěžejní pro koncipování kapitoly, která se zabývala honorifikačním motivem. Uvádíme pouze střípek z celkového množství zdrojů. Avšak právě tyto zdroje považujeme za nejdůležitější pro teoretickou část naší práce.

Teoretická část naší diplomové práce představuje základnu pro praktické bádání. Nejprve jsme uvedli stručnou historii Moravských Budějovic. Postupovali jsme od první písemné zmínky až do současnosti. Následně jsme popsali současnou podobu města, včetně správního členění Moravských Budějovic. Zjistili jsme, že se město octlo v rukou mnoha majitelů. V současné době mají Moravské Budějovice 7,5 tisíc obyvatel a rozprostírají se na území o rozloze 2119 ha. Město sestává ze šesti čtvrtí a je součástí Moravskobudějovického mikroregionu, který je složen z 24 obcí. V úvodu praktické části jsme dále uvedli zmínku o původu názvu města, který je opředen řadou nejasností. Cíl naší praktické části spočíval ve výzkumu moravskobudějovické uliční sítě. Samotnému bádání nejprve předcházelo prostudování materiálů. Vyházeli jsme především z publikace pana Františka Vlka, který se věnuje uličním názvům dlouhá léta. Chybějící materiály se nám podařilo získat z osobní zповědi pana Vlka a jeho cenných písemností. Po prostudování všech materiálů, jsme se uchýlili k vytvoření soupisu všech moravskobudějovických ulic. Seznam aktuálních ulic nám poskytl Městský úřad v Moravských Budějovicích.

Před samotným výzkumem popisujeme moravskobudějovickou uliční síť. Zjistili jsme několik historických epoch, které měly velký význam pro moravskobudějovické uliční názvy. V těchto epochách jsme rovněž očekávali nejčastější proměny uličních názvů. Samotný výzkum vybraných uličních názvů jsme provedli na základě analýzy a následné syntézy informací získaných z výše zmíněných zdrojů. Náš výzkum se rozbíhal třemi směry. Nejprve jsme si všímali motivu pojmenování ulic, kterým je vždy významná osobnost. Avšak jedná se o velmi různorodé osobnosti, z odlišných oborů. Každou osobnost jsme stručně představili. Ve druhé fázi našeho výzkumu jsme zařadili uliční názvy do historických souvislostí. Prozkoumali jsme vývoj názvu každé ulice, a to od prvního pojmenování až do současnosti. V poslední fázi našeho bádání došlo k zařazení uličních názvů dle klasifikace, kterou uvádíme v metodologii. K tomuto kroku jsme přistoupili z důvodu celkového shrnutí a větší přehlednosti. Základem klasifikace jsou čtyři kategorie, které se dále dělí na podkategorie. V závěru našeho výzkumu uvádíme shrnutí a přesný počet zastoupení ulic v jednotlivých kategoriích a podkategoriích.

Došli jsme ke zjištění, že významné osobnosti, podle nichž jsou pojmenovány námi zkoumané ulice, jsou opravdu různorodé. Přestože každá z těchto osobností vyniká něčím jiným, všechny jsou rovným dílem významné. Dále jsme zkoumali vývoj uličních názvů. Z našeho bádání vyplývá, že k nejčastějším změnám či pojmenování uličních názvů docházelo ve výše uvedených meznících, obecně platných pro moravskobudějovickou uliční síť. Máme na mysli rok 1811, rok 1907, období protektorátu, nástup komunistické moci a období po roce 1989. Některé uliční názvy se od těchto období odchýlily, a to z důvodu pozdějšího vzniku či aktuální pojmenovací potřeby. Nejčastěji byly moravskobudějovické ulice poprvé pojmenovány v roce 1907. K nejčetnějšímu přejmenování docházelo v rozmezí let 1939 – 1945. Moravskobudějovické uliční názvy jsou především motivovány osobnostmi z literárního a kulturního života. Tato kategorie je zastoupena celkem 21 uličními názvy. Druhou nejpočetnější kategorií jsou osobnosti spjaté s Moravskými Budějovicemi, těchto názvů je celkem 11. Méně početné jsou dvě zbylé podkategorie: Osobnosti ze starší historie a Osobnosti ze světa vědy a politiky.

Tyto údaje vyplynuly po zařazení uličních názvů do klasifikace. Součástí klasifikace byly rovněž podkategorie. Nejvíce zastoupenou podkategorií představuje podtyp rodné jméno nebo samostatné příjmení. Jedná se o názvy ve tvaru adjektiva posesivního. Tato podkategorie se týká celkem 33 názvů moravskobudějovických ulic. Podtyp adjektivní příjmení je zastoupen celkem šesti uličními názvy a podtyp rodné jméno a příjmení reprezentuje pouze jeden uliční název.

V závěru naší diplomové práce jsme uvedli soubor aktivit pro žáky druhého stupně základních škol. Každá z těchto aktivit počítá s tématem naší diplomové práce. Nejprve jsme uvedli popis jednotlivých námětů, klíčové kompetence, které budou u žáků rozvíjeny, dále potřebné pomůcky, výsledky a doporučení. Všechny aktivity si vyzkoušeli žáci Základní školy T. G. Masaryka v Rouchovanech. Na konci kapitoly, která se věnuje využití námětu diplomové práce, uvádíme modifikace těchto aktivit na různé učivo Českého jazyka a literatury. Naším záměrem bylo vytvořit inspirační zdroj pro učitele Českého jazyka a literatury na základních školách.

Naše diplomová práce si kladla za cíl nastínit vývoj moravskobudějovické uliční sítě, a to ze tří úhlů pohledu. Druhý cíl naší práce spočíval ve vytvoření souboru aktivit do výuky Českého jazyka a literatury na základních školách. Konstatujeme, že byly cíle naší práce splněny. Zároveň doufáme, že bude naše práce impulsem k dalšímu výzkumu uličních názvů v Moravských Budějovicích, ale také inspiračním zdrojem pro učitele Českého jazyka a literatury.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá výzkumem uličních názvů v Moravských Budějovicích. Předmětem diplomové práce jsou uliční názvy motivované významnými osobnostmi. Práce je rozčleněna do dvou částí. Teoretický oddíl se zabývá onomastikou, toponomastikou, urbanonymy a honorifikačním motivem, který je pro diplomovou práci stěžejní. Druhá část je částí praktickou zabývající se uličními názvy v Moravských Budějovicích. Výzkum probíhá ve třech rovinách. První rovina sleduje motiv pojmenování ulic. Ve druhé rovině je zkoumán historický vývoj uličních názvů. Třetí rovina je reprezentována zařazením uličních názvů do klasifikace. Součástí praktické části je soubor aktivit pro žáky druhého stupně základních škol.

Klíčová slova: onomastika, toponyma, honorifikační motiv, uliční názvy, historie pojmenování, motiv pojmenování

ANOTATION

The present thesis aims at the research of street names in the town of Moravské Budějovice. The thesis focuses on the street names chosen in honour of eminent people. The thesis consists in two sections. The theoretical background deals with onomastics, toponymy, urbanonymy and names motivated by honorific intentions – the central topic of the thesis. The research focuses on street names of Moravské Budějovice. The research part is organized in three research areas. The first traces the motivation of street names. The second focuses on the historical development of street names. The third area presents the classification of street names into categories. The practical section of the thesis also presents a set of activities suitable for elementary school students attending grades 6 to 9.

Keywords: onomastics, toponymy, honorific motivation, street names, designation history, designation motive

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Publikace

1. ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnotících metod*. Praha: Grada, 2015, 624 s. ISBN 978 - 80 - 247 - 3450 - 7.
2. DAVID, Jaroslav. *Smrdiv, Brežněves a Rychlonožkova ulice: kapitoly z moderní české toponymie: místní jména, uliční názvy, literární toponyma*. Praha: Academia, 2011. 338 s. ISBN 978-80-200-1913-4.
3. HARVALÍK, Milan. *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*. Praha: Academia, 2004, 161 s. ISBN 80 - 200 - 1253 - 2.
4. OLIVOVÁ - NEZBEDOVÁ, Libuše a kol. *Pomístní jména v Čechách: o čem vypovídají jména polí, luk, lesů, hor, vod a cest*. Praha: Academia, 1995, 520 s. ISBN 80 - 200 - 0554 - 4.
5. PLESKALOVÁ, Jana a kol. *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*. Praha: Academia, 2007, 683 s. ISBN 978 - 80 - 200 - 1523 - 5.
6. POLÍVKOVÁ, Alena. *Naše místní jména a jak jich užívat*. Praha: Euromedia Group, 2007, 208 s. ISBN 978 - 80 - 242 - 1940 - 0.
7. ŠMILAUER, Vladimír. *Úvod do toponomastiky*. Praha: SPN, 1963, 219 s.
8. ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, 191 s. ISBN 80-210-2027-X.

Kvalifikační práce

9. NÝDLOVÁ, Tereza. *Urbanonyma v Českých Budějovicích*. České Budějovice, 2012, 151 s. Diplomová práce. Jihočeská univerzita. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Marie Janečková.

Příspěvky ve sbornících

10. DAVID, Jaroslav. Honorifikace jako určující rys moderní urbanonymie. In: *Mnohotvárnost a specifčnost onomastiky*. Ostrava - Praha: FF OSU a ÚJČ AV ČR, 2010, s. 131 – 137. ISBN 978 - 80 - 7368 - 779 - 3.
11. KNESELOVÁ, Helena. Neoficiální podoby brněnských urbanonym. In: *Propria v systému mluvnickém a slovtvorném*. Brno: MU v Brně, 1999, s. 94 – 99. ISBN 80 - 210 - 2031 - 8.

Příspěvky v časopisech

12. BAYEROVÁ, Nad'a a Ivan LUTTERER. Rudolf Šrámek šedesátiletý. *Naše řeč*. Praha: Ústav pro jazyk český AV, 1994, roč. 77, č. 2, s. 106 – 108.
13. GEBAUER, Jan. K etymologii jména Říp. *Památky archeologické a místopisné*. Praha: Archeologický sbor Musea království Českého, 1878, roč. 10, č. 1, s. 834 – 835.
14. GEBAUER, Jan. O původu jména Žďár. *Památky archeologické a místopisné*. Praha: Archeologický sbor Musea království Českého, 1881, roč. 11, č. 1, s. 89.
15. OLIVOVÁ - NEZBEDOVÁ, Libuše. Jména ulic, náměstí, nábřeží a sadů na katastru města Chocně v minulosti a současnosti. *Acta onomastica*. Praha: Ústav pro jazyk český AV, 1997, roč. 38, s. 58 – 62.
16. ŠRÁMEK, Rudolf. Dva typy pomístních jmen na Hlučínsku. *Slezský sborník*. Opava: Slezské zemské muzeum, 1960, roč. 58, s. 229 – 236.
17. ŠRÁMEK, Rudolf. K jubileu Miloslavy Knappové. *Naše řeč*. Praha: Ústav pro jazyk český AV, 2006, roč. 89, č. 2, s. 103 – 104.
18. ŠRÁMEK, Rudolf. Urbanonymie a urbonymie. *Onomastický zpravodaj ČSAV*. Praha: Ústav pro jazyk český ČSAV, 1990, roč. 31, s. 73.

Slovníky

16. BACHMANNOVÁ, Jarmila a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: NLN, 2002, 604 s. ISBN 80 - 7106 - 484 - X.
17. DOLEJŠÍ, Pavel. *Školní slovník českých spisovatelů: 331 českých spisovatelů od počátku písemnictví do současnosti*. Humpolec: Pavel Dolejší, 2004, 287 s. ISBN 80 - 86480 - 49 - 6.
18. PRAŽÁK, Josef Miroslav, NOVOTNÝ, František a SEDLÁČEK, Josef. *Latinsko - český slovník*. Praha: SPN, 1955, 1348 s.

Elektronické zdroje

19. Babička. In: *Muzeum Boženy Němcové*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <https://www.muzeumbn.cz/babicka-uryvek/>.
20. Babička: Božena Němcová. In: *Levné knihy*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <https://www.levneknihy.cz/nemcova-bozena/babicka/106812>.
21. Balada štědrovečerní. In: *Liter.cz*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <https://www.liter.cz/baladyromance-horor-766381-cist>.

22. Balady a romance. In: *Moje knihy*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <http://www.mojeknihy.eu/produkt/balady-a-romance>.
23. Božena Němcová. In: *Portál literárních muzeí*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 20]. Převzato z: <http://www.literarnimuzea.cz/bozena-nemcova/>.
24. Bylo nás pět. In: *Literární douě*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <http://ld.johannesville.net/polacek-01-bylo-nas-pet>.
25. Bylo nás pět: Karel Poláček. In: *Databáze knih*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <https://www.databazeknih.cz/bazar-knih-detail/bylo-nas-pet-1324249>.
26. Emil Zátopek. In: *RUNCZECH*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <https://www.runczech.com/cs/o-nas/o-nas/historie-pim/emil-zatopek/index.shtml>.
27. Historie města: Z dějin Moravských Budějovic. In: *Moravské Budějovice, oficiální web města*. [online]. [cit. 2020 - 03 - 05]. Převzato z: <https://www.mbudejovice.cz/historie-mesta/d-42807>.
28. Hudební nástroje. In: *Metodický portál, inspirace a zkušenosti učitelů*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 10]. Převzato z: https://wiki.rvp.cz/Kabinet%252F0.0.0.Kliparty%252FHudebn%25C3%25AD_n%25C3%25A1stroje_1.
29. Jan Amos Komenský. In: *Portál literárních muzeí*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <http://www.literarnimuzea.cz/jan-amos-komensky/>.
30. Jan Neruda. In: *Česká knižnice*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 20]. Převzato z: <https://www.kniznice.cz/component/k2/jan-neruda-2>.
31. Josef Lada: malíř český. In: *Česká televize*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 10]. Převzato z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1001333362-josef-lada-malir-cesky/>.
32. Karel Jaromír Erben. In: *Československá biografická databáze*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 20]. Převzato z: <https://www.cbdb.cz/autor-68-karel-jaromir-erben>.
33. Karel Jaromír Erben. In: *Městská knihovna v Praze*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <https://web2.mlp.cz/koweb/00/03/37/00/42/kytice.pdf>.
34. Karolína Světlá. In: *Goodreads*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: https://www.goodreads.com/author/show/4077892.Karol_na_Sv_tl_.
35. Král Lávra: Karel Havlíček Borovský. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <http://www.cist.cz/Poezie/kralavra.htm>.
36. Král Lávra: Karel Havlíček Borovský. In: *Polí5*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <http://www.polipet.cz/antikvariat-bazar-lp/knihy/borovsky-karel-havlicek-kral-lavra/>.

37. Kytice: Karel Jaromír Erben. In: *Antikvariát Opava*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25].
Převzato z: <http://www.antikopava.cz/kniha/kytice-16826>.
38. Kytice: Polednice. In: *Cist.cz*. [online]. [cit. 2020 - 03 - 08]. Převzato z:
<http://www.cist.cz/Poezie/Kytice/polednic.htm>.
39. Luční svatební kytice. In: *Nejenom svatební kytice*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 10].
Převzato z: <https://hana-kytice.cz/produkt/lucni-svatebni-kytice-1045>.
40. MATES, Vladimír. O autorovi. In: *Onomastika Vladimír Mates*. [online]. [cit. 2020 -
03 - 05]. Převzato z: <https://mates-jmena.estranky.cz/clanky/o-autorovi.html>.
41. O chytré kmotře lišce. In: *Albatros Media*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 10]. Převzato z:
<https://www.albatrosmedia.cz/tituly/36141663/o-chytre-kmotre-lisce/>.
42. Palette. In: *Základní škola Veverská Bítýška*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 15]. Převzato z:
<http://www.zsveverskabityska.cz/palette/>.
43. Pomník Jana Husa. In: *Královská cesta*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 10]. Převzato z:
<http://www.kralovskacesta.cz/cs/prohlidka/objekty/pomnik-jana-husa.html>.
44. Pověsti ze Srdcovek Zdeňka Junáka: V hlavní roli vodníci a hastrman. In: *Český rozhlas*. [online]. [cit. 2020 - 03 - 10]. Převzato z: <https://brno.rozhlas.cz/povesti-ze-srdcovek-zdenka-junaka-v-hlavni-rol-i-vodnici-a-hastrmani-6443832>.
45. Před 70 lety překonal Emil Zátopek první světový rekord. V Ostravě! In: *Magazín Patriot*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 20]. Převzato z: <https://www.patriotmagazin.cz/pred-70-lety-prekonal-emil-zatopek-prvni-svetovy-rekord-v-ostrove>.
46. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. In: *Národní ústav pro vzdělávání*. [online]. [cit. 2020 - 03 - 05]. Převzato z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>.
47. Ruchadlo. In: *Vlast*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 20]. Převzato z:
<https://vlast.cz/ruchadlo/>.
48. Staré pověsti české: Alois Jirásek. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z:
https://obalky.kosmas.cz/ArticleFiles/167154/auto_preview.pdf/FILE/Stare-povesti-ceske_Ukazka.pdf.
49. Staré pověsti české: Alois Jirásek. In: *Levné knihy*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25].
Převzato z: <https://www.levneknihy.cz/jirasek-alois-uprsemelkova-jana/stare-povesti-ceske/109457>.
50. Zákon č. 128/2000 Sb., Zákon o obcích (obecní zřízení), § 28 a 29. In: *Zákony pro lidi*. [online]. [cit. 2020 - 03 - 05]. Převzato z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>.

51. Zákon č. 561 / 2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Zákony pro lidi*. [online]. [cit. 2020 - 03 - 05]. Převzato z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.
52. Životabáseň. In: *Respekt neboli*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/zivotabasen>.

Regionální literatura

53. KOVÁŘ, Václav. *Jubilejní zpravodaj Moravské Budějovice: k 500. výročí udělení znaku, pečeti městu a potvrzení privilegií*. Moravské Budějovice: Městské kulturní středisko v Moravských Budějovicích, 1998, 72 s.
54. NEKULA, Jan. *Vlastivědný sborník Moravskobudějovicka*. Moravské Budějovice: Muzejní spolek, 2011, 301 s. ISBN 978 - 80 - 260 - 0362 - 5.
55. NOVÁČKOVÁ, Eva a FIŠER, Rudolf. *Dějiny Moravských Budějovic od pravěku do r. 1945*. Třebíč: FiBox, 1997, 304 s. ISBN 80 - 85571 - 12 - 9.
56. SMETANA, Vlastimil. *Moravskobudějovicko - mikroregion kraje Vysočina*. Moravské Budějovice, 2002, 40 s.
57. SMUTNÁ, Kateřina. *Moravskobudějovicko, Jemnicko*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 1997, 863 s.
58. VLK, František. *Moravské Budějovice: staré pohlednice*. Moravské Budějovice, 2012, 214 s.
59. VLK, František. *Moravskobudějovický uličník*. Moravské Budějovice: Muzejní spolek, 2012, 38 s.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

aj.	a jiný
apod.	a podobně
např.	například
tj.	to jest
tzv.	takzvaný

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Mapa Moravskobudějovického mikroregionu

Příloha č. 2: Pracovní list Knihkupectví

Příloha č. 3: Seznam názvů ulic

Příloha č. 4: Životopisné údaje

Příloha č. 5: Arch se jmény

Příloha č. 6: Pracovní listy s indiciemi

Příloha č. 7: Přesmyčky

Příloha č. 8 : Pracovní list Slovní druhy

Příloha č. 9: Portréty slavných osobností

Příloha č. 10: Vizitky

Příloha č. 11: Životopisy

Příloha č. 12: Tabulka třídění informací

Příloha č. 13: Tabulka vedlejší věty a zadání

Příloha č. 14: Životabáseň

Příloha č. 15: Seznam jmen slavných osobností

Příloha č. 16: Vzor pětílístku

Příloha č. 17: Zadání aktivity

Příloha č. 18: Úryvky děl

Příloha č. 19: Pracovní list s obálkami knih

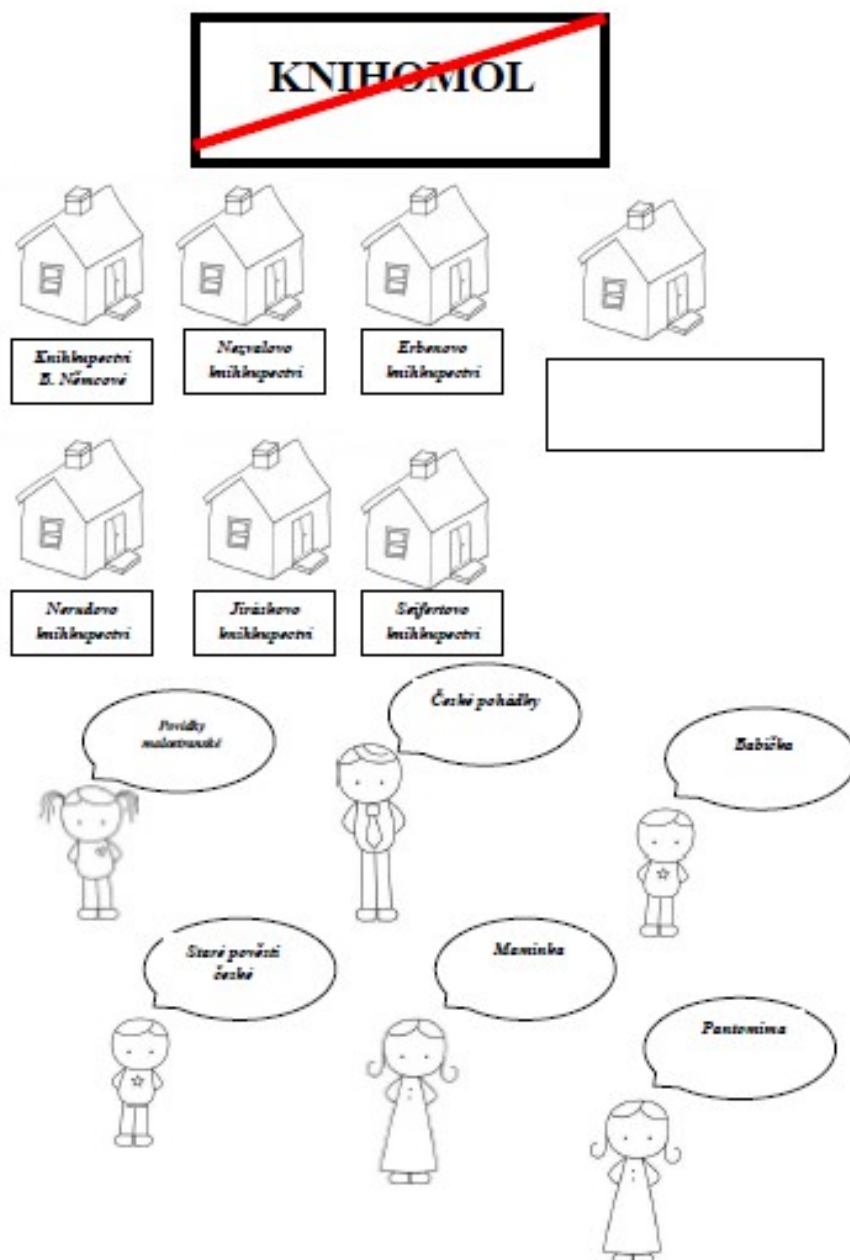
PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Mapa Moravskobudějovického mikroregionu⁷³

⁷³ SMETANA, Vlastimil. Moravskobudějovicko - mikroregion kraje Vysočina. Moravské Budějovice, 2002, s. 5.

Příloha č. 2: Pracovní list Knihkupectví

Příloha č. 3: Seznam názvů ulic

Erbenova	Ladova
Nerudova	Boženy Němcové
Seifertova	Kainarova
Karolíny Světlé	Nezvalova
Poláčkova	Tylova
Husova	Jiráskova
Komenského	Wolkerova

Příloha č. 4: Životopisné údaje⁷⁴

Je autorem těchto děl: Hřbitovní kvítí, Písně kosmické, Balady a romance, Babička, Zpěvy páteční, Povídky malostranské	V jejím životě bylo časté stěhování, a to díky pracovním povinnostem jejího manžela.
Je autorkou Národních báchorek a pověstí.	Biskup jednoty bratrské, spisovatel a pedagog.
Měla babičku Magdalenu Novotnou.	Je označován Učitel národů.
Zakladatelka českého vesnického románu.	Byl českým básníkem, prozaikem a vůdčí osobností generace májovců. Je autorem díla Arabesky.
Mezi jeho díla patří Labyrint světa a ráj srdce, Velká didaktika či Svět v obrazech.	Pro její tvorbu bylo stěžejní Podještědí.
Byl autorem fejetonů.	Působil v exilu.
Její vlastní jméno bylo Johanna Rottová.	Je autorem Romance o Karlu IV.
Mezi její díla patří Vesnický román, Kantůrčice či Nemodlenec.	Zpěvy páteční vyšly posmrtně.
Byl pohřben v Naardenu.	V povídkové tvorbě (Divá Bára, Karla či Babička) se soustředila na mužské hrdiny, kteří se obětovali pro druhé.
Významným místem v jejím životě byly Ratibořice.	Měla sestru Sofii Podlipskou, která byla též spisovatelkou.

⁷⁴ DOLEJŠÍ, Pavel. *Školní slovník českých spisovatelů: 331 českých spisovatelů od počátku písemnictví do současnosti*. Humpolec: Pavel Dolejší, 2004, s. 172, 175, 230, 126.

Příloha č. 5: Arch se jmény

Karolína Světlá

Jan Neruda

Jan Amos Komenský

Božena Němcová

Příloha č. 6: Pracovní listy s indiciemi

Pojď si proň, ty polednice,
pojď, vem si ho, zlostníka!“
A hle, tu kdos u světnice
dvěře zlehka odmyká.

Malá, hnědá, tváři divé
pod plachetkou osoba;
o berličce, hnáty křivé,
hlas - vichřice podoba!

Pracovní list č. 1⁷⁵ 76 77

⁷⁵ Kytice: Polednice. In: *Cist.cz* [online]. [cit. 2020 - 03 - 08]. Převzato z: <http://www.cist.cz/Poezie/Kytice/polednic.htm>.

⁷⁶ Pověsti ze Srdcovek Zdeňka Junáka: V hlavní roli vodníci a hastrman. In: *Český rozhlas*. [online]. [cit. 2020 - 03 - 10]. Převzato z: <https://brno.rozhlas.cz/povesti-ze-srdcovek-zdenka-junaka-v-hlavni-rol-i-vodnici-a-hastrmani-6443832>.

⁷⁷ Luční svatební kytice. In: *Nejenom svatební kytice* [online]. [cit. 2020 - 04 - 10]. Převzato z: <https://hanakytice.cz/produkt/lucni-svatebni-kytice-1045>.

6. 7. 1415

O církvi

Betlémská kaple

Pracovní list č. 2⁷⁸

---

⁷⁸ Pomník Jana Husa. In: *Královská cesta* [online]. [cit. 2020 - 04 - 10]. Převzato z: <http://www.kralovskacesta.cz/cs/prohlidka/objekty/pomnik-jana-husa.html>.

Braniboři v Čechách

Pracovní list č. 3⁷⁹

⁷⁹ Hudební nástroje. In: *Metodický portál, inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. [cit. 2020 - 04 - 10]. Převzato z: https://wiki.rvp.cz/Kabinet%252F0.0.0.Kliparty%252FHudebn%25C3%25AD_n%25C3%25A1stroje_1.

Hrusice

O CHYTRÉ KMOTŘE LIŠČE

Pracovní list č. 4^{80 81 82}

⁸⁰ Josef Lada: malíř český. In: *Česká televize* [online]. [cit. 2020 - 04 - 10]. Převzato z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1001333362-josef-lada-malir-cesky/>.

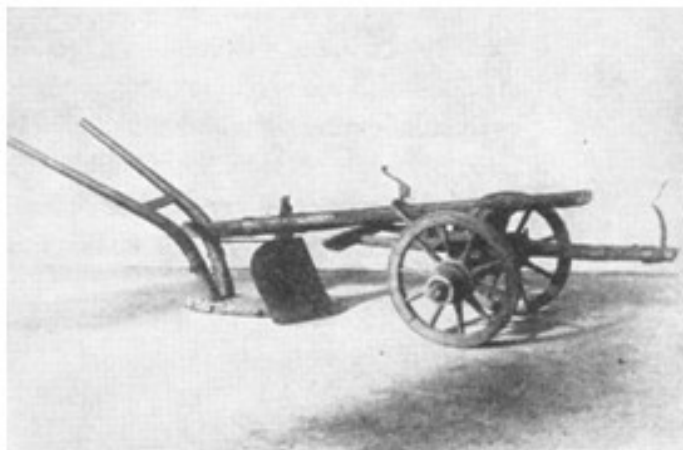
⁸¹ O chytré kmotře lišče. In: *Albatros Media* [online]. [cit. 2020 - 04 - 10]. Převzato z: <https://www.albatrosmedia.cz/tituly/36141663/o-chytre-kmotre-lisce/>.

⁸² Palette. In: *Základní škola Veverská Bítýška* [online]. [cit. 2020 - 04 - 15]. Převzato z: <http://www.zsveverskabityska.cz/palette/>.

Hlodavec

Antonymum sestřenice

Vynález

Pracovní list č. 5⁸³

---

⁸³ Ruchadlo. In: *Vlast* [online]. [cit. 2020 - 04 - 20]. Přejato z: <https://vlast.cz/ruchadlo/>.

Příloha č. 7: Přesmyčky

něsúpšý
uradoveN
dnýlví
zcií
rýchty
lovnasníst
mýzná
ajtemný
nápůvab
nízimodp
notameSva
ýečsk
šlimřepývý
koráiJsva
bernovEa

Příloha č. 8 : Pracovní list Slovní druhy

Josef Kajetán Tyl 2. pád, č. j.	
Karel Poláček 3. pád, č. j.	
Jaroslav Seifert 4. pád, č. j.	
Vladislav Vančura 7. pád, č. j.	
Božena Němcová 5. pád, č. j.	
Jan Masaryk 2. pád, č. j.	
František Veverka 3. pád, č. j.	
Bedřich Smetana 4. pád, č. j.	
Karel Jaromír Erben 2. pád, č. j.	
Jan Hus 7. pád, č. j.	

Josef Kajetán Tyl 3521	
Karel Poláček 21571	
Jaroslav Seifert 5282	
Vladislav Vančura 1521.	
Božena Němcová 15218335	
Jan Masaryk 71521	
František Veverka 151852	

Bedřich Smetana 15852	
Karel Jaromír Erben 35181	
Jan Hus 15571	

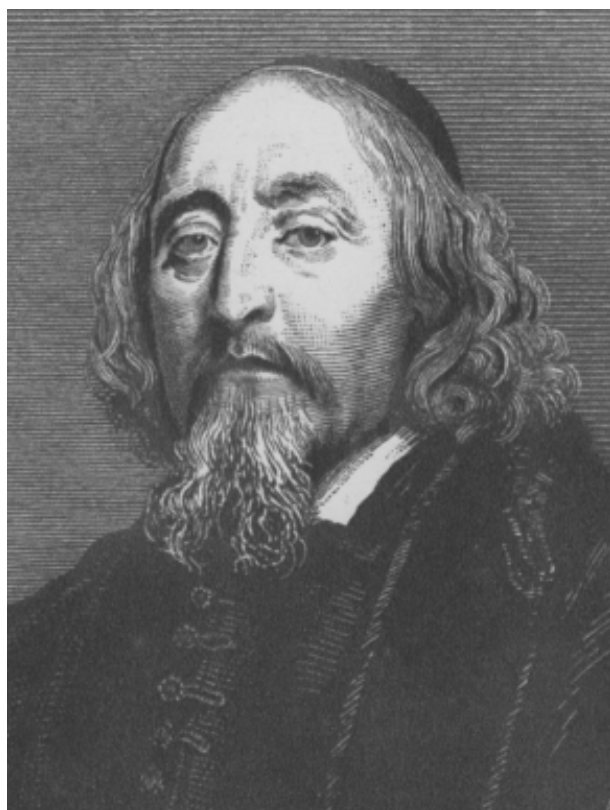
Příloha č. 9: Portréty slavných osobností^{84 85 86}

⁸⁴ Božena Němcová. In: *Portál literárních muzeí* [online]. [cit. 2020 - 04 - 20]. Převzato z: <http://www.literarnimuzea.cz/bozena-nemcova/>.

⁸⁵ Jan Neruda. In: *Česká knižnice* [online]. [cit. 2020 - 04 - 20]. Převzato z: <https://www.kniznice.cz/component/k2/jan-neruda-2>.

⁸⁶ Před 70 lety překonal Emil Zátopek první světový rekord. V Ostravě! In: *Magazín Patriot* [online]. [cit. 2020 - 04 - 20]. Převzato z: <https://www.patriotmagazin.cz/pred-70-lety-prekonal-emil-zatopek-prvni-svetovy-rekord-v-ostrove>.

Portréty slavných osobností^{87 88 89}

---

⁸⁷ Karel Jaromír Erben. In: *Československá biografická databáze* [online]. [cit. 2020 - 04 - 20]. Převzato z: <https://www.cbdb.cz/autor-68-karel-jaromir-erben>.

⁸⁸ Jan Amos Komenský. In: *Portál literárních muzeí*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <http://www.literarnimuzea.cz/jan-amos-komensky/>.

Příloha č. 10: Vizitky^{90 91}

- Byl český atlet a olympijský vítěz ve vytrvalostním běhu.
- Narodil se v roce 1922 a zemřel v roce 2000.
- Jeho manželka byla také atletka.
- Vystudoval vojenskou akademii.

- Byla česká spisovatelka.
- V jejím životě bylo časté stěhování, a to díky pracovním povinnostem jejího manžela.
- Je autorkou Národních báchorek a pověstí a Babičky.

- Byl biskupem jednoty bratrské, spisovatelem a pedagogem.
- Je označován Učitel národů.
- Mezi jeho díla patří Labyrint světa a ráj srdce, Velká didaktika či Svět v obrazech.

- Měla sestru Sofii Podlipskou, která byla též spisovatelkou.
- Její vlastní jméno bylo Johanna Rottová.
- Zakladatelka českého vesnického románu.
- Mezi její díla patří Vesnický román, Kantůrčice či Nemodlenec.

- Je autorem těchto děl: Hřbitovní kvítí, Písně kosmické, Balady a romance.
- Autor fejetonů.
- Byl českým básníkem, prozaikem a vůdčí osobností generace májovců.
- Je autorem díla Arabesky.

- Byl sběratelem českých lidových písní a pohádek.
- Je autorem díla Kytice.
- Stýkal se s K. H. Máchou.

⁸⁹ Karolína Světlá. In: *Goodreads*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: https://www.goodreads.com/author/show/4077892.Karol_na_Sv_tl_.

⁹⁰ DOLEJŠÍ, Pavel. *Školní slovník českých spisovatelů: 331 českých spisovatelů od počátku písemnictví do současnosti*. Humpolec: Pavel Dolejší, 2004, s. 172, 126, 230, 175, 50.

⁹¹ Emil Zátapek. In: *RUNCZECH*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <https://www.runczech.com/cs/o-nas/o-nas/historie-pim/emil-zatopek/index.shtml>.

Otokar Březina

- Vlastním jménem Václav Jebavý
- Byl představitel symbolismu
- Zemřel v Jaroměřicích nad Rokytnou
- Působil jako učitel v Jinošově u Náměště nad Oslavou
- Narodil se v rodině ševce, vystudoval reálku v Telči
- Díla: Tajemné dálky, Svítání na západě, Větry od pólů, Stavitelé chrámů, Ruce

Karel Poláček

- Byl český spisovatel, humorista a novinář
- Narodil se v rodině obchodníka
- Válku prožil na frontě a v zajetí
- Byl zaměstnán jako redaktor v Lidových novinách
- Díla: Bylo nás pět, Hostinec U Kamenného stolu, Edudant a Francimor

Jan Amos Komenský

- Biskup jednoty bratrské
- Zakladatel moderní pedagogiky
- Odešel do exilu v Lešně
- Studoval v Přerově, poté v Herbornu
- Vysoce oceňoval význam výchovy: žádné dítě by nemělo být vyloučeno z výchovy
- Díla: Velká didaktika, Svět v obrazech, Labyrint světa a ráj srdce

---

⁹² DOLEJŠÍ, Pavel. *Školní slovník českých spisovatelů: 331 českých spisovatelů od počátku písemnictví do současnosti*. Humpolec: Pavel Dolejší, 2004, s. 126, 196, 26.

Příloha č. 12: Tabulka třídění informací

Věděli jsme	Dozvěděli jsme se	Chceme se dozvědět

Příloha č. 13: Tabulka vedlejší věty a zadání

Souvětí	Druh vedlejší věty

Věděli jste, že Mácha napsal Máj?
Mrzí mě, že jsem nečetl Erbenovu Kytici.
Chtěli jsme znát, kdo četl Tylovo dílo.
Hledala knihu, kterou napsala Božena Němcová.
Sledovala sestru, jak čte Nerudovy Povídky
malostranské.
Odešla tam, kde měla klid na Jiráskovy Psohlavce.
Když četla Březinovo dílo, ozvala se velká rána.

Příloha č. 14: Životabáseň⁹³

Jsem: (Rozhodni o jméně toho, o kom píšeš. Bude to XY, nebo mu dáš smyšlené jméno a příjmení?)

Doplň přídavné jméno:

Doplň ještě jedno přídavné jméno:

Zařazení (pracovní, společenské, bytostné...):

Pokračujte tak, že přepíšete začátek verše a doplníte jej.

Která/který si přeje být:

Která/který sní o:

Která/který chce:

Která/který se bojí:

Jejíž/jehož oblíbená barva je:

Která/který nesnáší:

Která/který miluje:

Jeden řádek můžeš škrtnout.

Ten, co se ti líbí, opakuj.

---

⁹³ Životabáseň. In: *Respekt neboli*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/zivotabasen>.

Příloha č. 15: Seznam jmen slavných osobností

Vítězslav Nezval	Jan Hus
Jaroslav Seifert	Otokar Březina
Božena Němcová	Karolína Světlá
Karel Jaromír Erben	Josef Kajetán Tyl
Jiří Wolker	Petr Bezruč
Jan Amos Komenský	Karel Havlíček Borovský

Příloha č. 16: Vzor pětilístku⁹⁴

1. První řádka je jednoslovné téma, námět (obvykle podstatné jméno).
2. Druhá řádka je dvouslovný popis námětu, jeho podstatných vlastností, jak je vidí pisatel (odpověď na otázku, jaký je námět). V tomto případě jde o dvě přídavná jména.
3. Třetí řádka je sestavena ze tří slov vyjadřujících dějovou složku námětu – tedy, co dělá nebo co se s ním děje. Použijeme tři slovesa.
4. Čtvrtá řádka je věta o čtyřech slovech, vztahující se k námětu. Sloveso může chybět.
5. Poslední řádka je jednoslovné synonymum, které rekapituluje podstatu námětu. Nemusí jít o podstatné jméno.

Schéma

⁹⁴ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnotících metod*. Praha: Grada, 2015, s. 45.

Příloha č. 17: Zadání aktivity

1. Napiš jedno dílo Boženy Němcové.
2. Napiš jedno dílo Karla Hynka Máchy.
3. Napiš jedno povolání Jana Amose Komenského.
4. Napiš jednoho autora pohádek.
5. Napiš jednu básnickou sbírku.
6. Napiš autora balad.
7. Napiš jedno dílo Karla Poláčka.

Příloha č. 18: Úryvky děl^{95 96 97}

Na topole nad jezerem
seděl vodník pod večerem:
"Sviť, měsíčku, sviť,
ať mi šije nit'.

Šiju, šiju si botičky
do sucha i do vodičky:
sviť, měsíčku, sviť,
ať mi šije nit'.

Babička měla syna a dvě dcery. Nejstarší žila mnoho let ve Vídni u přátel, od nichž se vdala. Druhá dcera šla pak na její místo. Syn řemeslník též byl již samostatným a přiznal se do městského domku. Babička bydlela v pohorské vesničce na slezských hranicích, žila spokojeně v malé chaloupce se starou Bětkou, která byla její vrstevnice a již u rodičů sloužila.

Nežila osamotnělá ve své chaloupce; všickni obyvatelé vesničky byli bratřími jí a sestrami, ona jim byla matkou, rádkyní, bez ní se neskončil ani křest, ani svatba, ani pohřeb.

Tu najednou přišel babičce list z Vídne od nejstarší dcery, v němž jí vědomost dávala, že manžel její službu přijal u jedné kněžny, která má velké panství v Čechách, a sice jen několik mil vzdálenosti od pohorské vesničky, kde babička bydlí. Tam že se nyní s rodinou odstěhuje, manžel pak vždy jen přes léto že tam bude, když i paní kněžna se tam zdržuje. Ke konci listu stála vroucí prosba, aby babička k nim se odebrala navždy a živobytí svoje u dcery a vnoučat strávila, kteří se již na ni těší. Babička se rozplakala; nevěděla, co má dělat! Srdce jí táhlo k dceři a k vnoučátkům, jichž neznala ještě, dávný zvyk poutal ji k malé chaloupce a k dobrým přátelům! Ale krev není voda, touha přemohla dávný zvyk, babička se rozmyslila, že pojede. Chaloupku se vším, co v ní, odevzdala staré Bětce s doložením: „Nevím, jak se mi tam líbit bude a jestli přece zde neumřu mezi vámi.“ Když jednoho dne vozík u chaloupky se zastavil, naložil naň kočí Václav babiččinu malovanou truhlu, kolovrat, bez něhož být nemohla, košík, v němž byla čtyry chocholatá kuřátka, pytlík s dvěma čtverbarevnými koťaty a pak babičku, která pro pláč ani neviděla před sebe. Požehnaním přátel provázena odejela k novému domovu.

Můj nejmilejší přítel se nazývá Bejval Antonín, protože jsme s Tondou jedna ruka. Taktéž si půjčujeme knížky. On má plničký kufr indiánek, jako jest: Morová rána v Praze, Vpád Pasovských a Bílá paní Rožmberská. Na jedné jest obrázek s nápisem „Dvacaterák se obořil na knížete“. Veliký jelen se již již chystá parohy probodnout knížete pána, vtom však jeho věrný myslivec vystřelil smrtící ránu, čímž si zavázal knížete k vděčnosti. Taky má Tonda sharkovky a klíftónek habaděj. Všecko má, protože pan Bejval říká, že se si potrpí na vzdělání a nelituje groše.

⁹⁵ Karel Jaromír Erben. In: *Městská knihovna v Praze*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <https://web2.mlp.cz/koweb/00/03/37/00/42/kytice.pdf>.

⁹⁶ Babička. In: *Muzeum Boženy Němcové*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <https://www.muzeumbn.cz/babicka-uryvek/>.

⁹⁷ Bylo nás pět. In: *Literární doupě*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <http://ld.johannesville.net/polacek-01-bylo-nas-pet>.

Petr usne, sotva lehne;
sotva usne, sen se zvedne:
náhlé světlo po krajině
a tak jasno jako ve dne.

Petr celý vyjevený,
rodinu zří v prostém stáji,
dítě zrovna sluncem září -
v Petrovi až dech se tají.

Vzduch je plný andělíčků,
třpytí se a křídly šumí,
každý zpívá haleluja,
krásně, jak jen anděl umí.

Byltě jednou jeden starý dobrý král,
ale je to dávno, taky od Čech dál,
troje moře, devatery hory
dělí kraj ten od české komory,
kde on panoval.

Bylt' král irský Lávra, povím zkrátka vám,
a já o tom králi pěknou píseň znám:
nalej, stará čerstvého do číše
a vy, kluci, poslouvejte tiše,
já ji zazpívám.

Dokud vojvoda Čech vládl, panovaly všude řád a kázeň. Lidé byli poctiví a mezi sebou věrní. U chlévů neměli závor a dveří nezamykali. Žádného zločinu tíže nevážili nežli krádeže a loupeže. Bylt' každý v rodu opatřen, a chudým se stal jenom ten, jenž nechtěje pracovat, byl vyobcován.

Než jak lid osiřelý po smrti Čechově neměl správce, kazil se a právo hynulo. Nastaly sváry a spory, nejvíce o dědiny a meze, daly se nátisky a mnozí počali sami proti sobě bojovat. Když se zlo den ode dne rozmáhalo, sešli se starší rodu k mohyle Čechově, a vzpomínajice na mrtvého, pravili mezi sebou: „Vyhledejme sobě vojvodu, který by námi vládl a soudil po zákonu.“

Úryvky děl^{98 99 100}

⁹⁸ Balada štedrovečerní. In: *Liter.cz*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <https://www.liter.cz/baladyromance-horor-766381-cist>.

⁹⁹ Král Lávra: Karel Havlíček Borovský. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <http://www.cist.cz/Poezie/kralavra.htm>.

¹⁰⁰ Staré pověsti české: Alois Jirásek. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: https://obalky.kosmas.cz/ArticleFiles/167154/auto_preview.pdf/FILE/Stare-povesti-ceske_Ukazka.pdf.

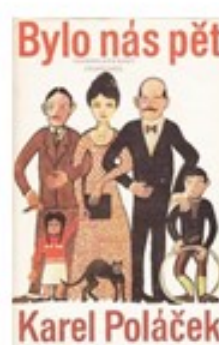
Příloha č. 19: Pracovní list s obálkami knih^{101 102 103 104 105 106}

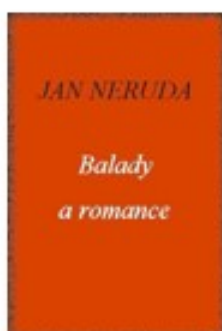
První úryvek

Druhý úryvek

Třetí úryvek

Pátý úryvek

Čtvrtý úryvek

Šestý úryvek

Hlavní postavy:

Prostředí:

Autor:

¹⁰¹ Kytice: Karel Jaromír Erben. In: *Antikvariát Opava*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <http://www.antikopava.cz/kniha/kytice-16826>.

¹⁰² Babička: Božena Němcová. In: *Levné knihy*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <https://www.levneknihy.cz/nemcova-bozena/babicka/106812>.

¹⁰³ Bylo nás pět: Karel Poláček. In: *Databáze knih*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <https://www.databazeknih.cz/bazar-knih-detail/bylo-nas-pet-1324249>.

¹⁰⁴ Balady a romance. In: *Moje knihy*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <http://www.mojeknihy.eu/produkt/balady-a-romance>.

¹⁰⁵ Král Lávra: Karel Havlíček Borovský. In: *Polis*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <http://www.polipet.cz/antikvariát-bazar-lp/knihy/borovsky-karel-havlicek-kral-lavra/>.

¹⁰⁶ Staré pověsti české: Alois Jirásek. In: *Levné knihy*. [online]. [cit. 2020 - 04 - 25]. Převzato z: <https://www.levneknihy.cz/jirasek-alois-uprsemelkova-jana/stare-povesti-ceske/109457>.

UKÁZKY PRÁCE ŽÁKŮ ZŠ T. G. MASARYKA ROUCHOVANY

První aktivita: Knihkupectví

~~KNIHOMOL~~

*Knihkupectví
B. Němcové*

*Nezvalovo
knihkupectví*

*Erbenovo
knihkupectví*

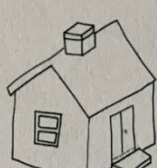
*Panikkupectví
Clary Samkové*

*Nerudovo
knihkupectví*

*Jiráskovo
knihkupectví*

*Seifertovo
knihkupectví*

*Povídky
malostranské*

České pohádky

Babička

*Staré pověsti
české*

Maminka

Pantomima

*Nebe je
papět*

KNIHO MOL

Knihkupectví
& Náměstí

Nezávislé
Knihkupectví

Erbenovo
Knihkupectví

Lee
Knihkupectví

Nováckovo
Knihkupectví

Jiráskovo
Knihkupectví

Svjetlovicovo
Knihkupectví

Jako
zabít
ptáčka.

Posledy
mládenec

Česká pohádka

Babička

Staré příběhy
české

Maminka

Panovník

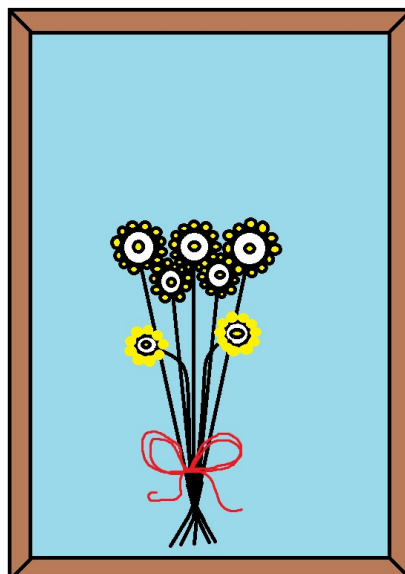

Druhá aktivita: Malíř, spisovatel a tazatel

1. Osobnost je muž nebo žena ?
2. Zpěvák, herec, sportovec a nebo spisovatel ?
3. Narozen ve kterém století (18, 19, 20 st.) ?
4. Osobnost žila v Čechách nebo v zahraničí ?
5. Do kterého literárního směru spadal ? Romantismus nebo klasicismus ?
6. Který jeho spisovatel psal ve stejném období ? B. Němcová nebo K. Čapek ?
7. Měla osobnost sourozence ?
8. Měla osobnost ženu, muže, děti ?
9. V jakém věku a na co osobnost zemřela ? Tuberkulóza nebo stáří ?
10. Nejznámější dílo ?

Óbčas jsem psal básně, měl jsem je rád,
má práce je důležitá i pro Vás.
Byl jsem básník, prozaik,
a pracovitý archivář.
Lidé dnes čtou mé básně,
je fajn, že jsou tak krásné.
Mé dílo životní čti dál,
kytice připomíná, o čem jsem psal.
Vzpomeň na mé lásky,
a práci kterou jsem měl rád.

Dobrý den,

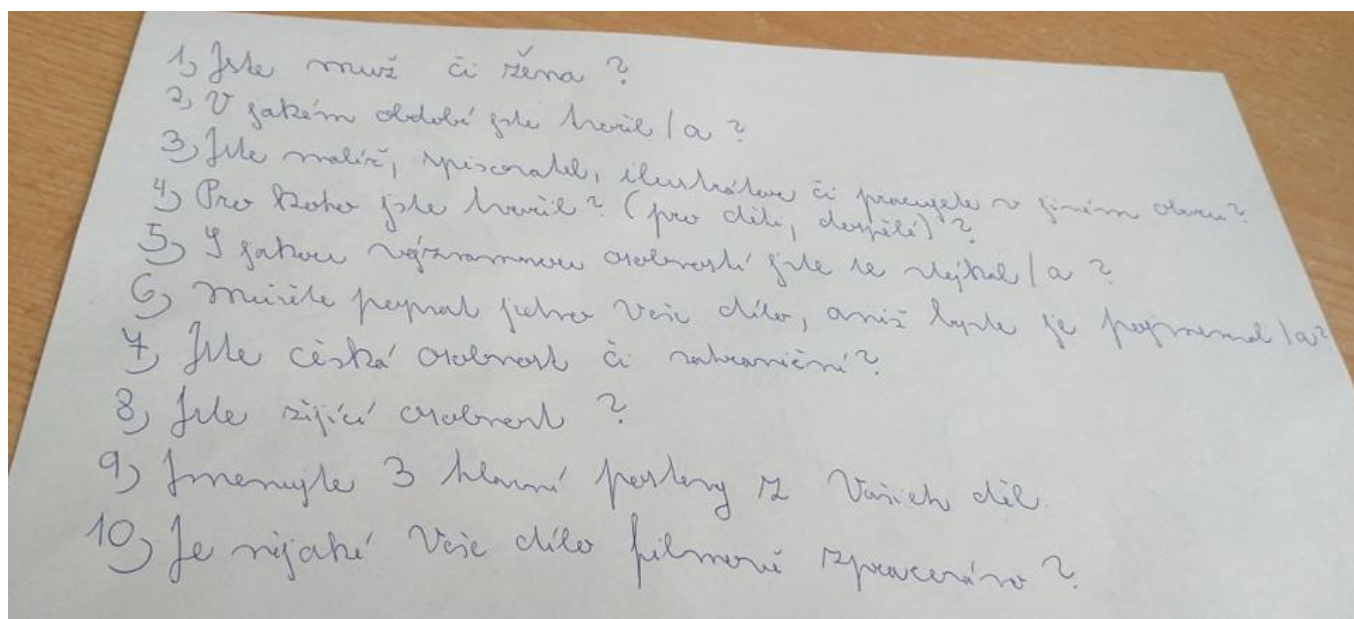
jak se Vám daří? Chci Vám moc poděkovat za Vaši tvorbu. Jste moji nejoblíbenější spisovatelkou. Minulý týden jsem navštívila Ratibořice. Moc se mi líbilo Babiččino údolí. Nejraději mám Vaši knížku o dívce, která se jmenovala stejně jako já. Líbí se mi, jak byla dívka jiná a odvážná. Moc Vás zdravím.

S pozdravem Bára |

Ona hledá jeho

Jedna chytrá liška, která umí číst, psát a mluvit, hledá kamaráda, s kterým by mohla chodit na procházky do přírody. Pokud máš rád dobrodružství, spravedlnost a poctivost, budu ráda, když se mi ozveš.

Telefonní číslo: 5566774

Třetí aktivita: Životopis

KAROLÍNA SVĚTLÁ

Zakladatelka českého vesnického románu
Její vlastní jméno bylo Johanna Rottová.
Mezi její díla patří Vesnický román, Kantůrčice či Nemodlenec.

Měla sestru Sofii Podlipskou, která byla též spisovatelkou.

V jejím životě bylo časté stěhování, a to díky pracovním povinnostem jejího manžela.

romance, Babička, Zpěvy

májovců. Je autorem díla

JAN NERUDA

Je autorem těchto děl: Hřbitovní kvítí, Písně kosmické, Balady a páteční, Povídky malostranské

Byl českým básníkem, prozaikem a vůdčí osobností generace Arabesky.

Působil v exilu.

Je autorem Romance o Karlu IV.

JAN ÁMOS KOMENSKÝ

Je označován Učitel národů.

Mezi jeho díla patří Labyrint světa a ráj srdce, Velká didaktika či Svět v obrazech.

Byl pohřben v Naardenu.

Biskup jednoty bratrské, spisovatel a pedagog.

Je označován Učitel národů.

soustředila na mužské obětovali pro druhé

BOŽENA NĚMCOVÁ

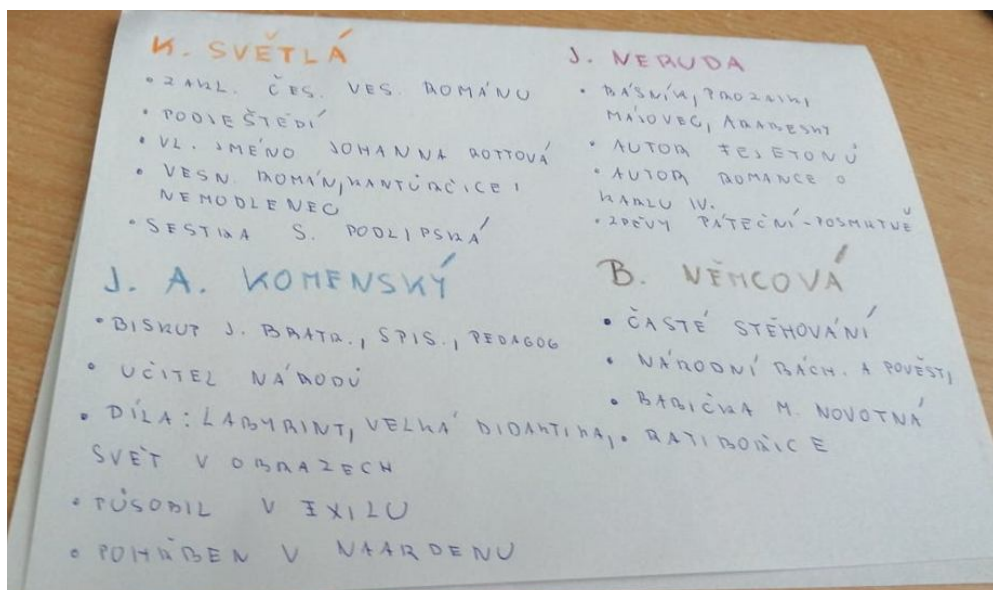
Je autorkou Národních báchorek a pověstí

Měla babičku Magdalenu Novotnou.

V povídkové tvorbě (Divá Bára, Karla či Babička) se hrdiny, kteří se

Mezi její díla patří Vesnický román, Kantůrčice či Nemodlenec.

Pro její tvorbu bylo stěžejní Podještědí

Čtvrtá aktivita: Dopis

- 1 Karel J. Erben = kytice, úryvek
- 2 Jan Hus = rok upálení
3. Bedřich Smetana = podle názvu opery
4. Josef Lada = jako malý sem četl Mikeše, styl malování
5. František Veverka = podle pluhu

1. Karel Jaromír Erben Kytice
2. Jan Hus Datum
3. Bedřich Smetana Braniboři v Čechách
4. Josef Lada Kocour Mikeš
5. Bratřenci Veverkové Hlodavec

Vážený Pane Smetano.

Píši Vám, protože chci poděkovat za to, co jste za svůj život udělal. Dokázal jste složit úžasná díla. Proslavil jste se nejen v České republice, ale také jinde ve světě. Vaše opery se doteď hrají v divadlech. Obdivuji vás hlavně proto, že jste ohluchl a i potom jste skládal vrcholná díla.

Chci vám také poděkovat za to, jak jste ovlivnil následující generaci českých skladatelů.

Vážený pane Erbene,

velice si Vás vážím, jste pro mě velmi oblíbeným spisovatelem. Chci Vám poděkovat za Vaše dílo, ve kterém najdeme balady. Kytice se mi velmi dobře čte. Nejraději mám baladu Vodník a Polednice. Mám ráda také Vaše pohádky. Moje nejoblíbenější pohádka je Zlatovláska. Mějte se moc hezky.

Pátá aktivita: Přesmyčky

Třetí úkol: Prosím o vyluštění těchto 15 přesmyček, ze kterých vznikne 15 přídavných jmen.

úspěšný	něsúpšý
Nerudova	uradoveN
vědlný	dnýlví
zví	zcii
chysný	rýchty
slavnostní	lovnasníst
známý	mýzná
sojenný	ajtemný

půvabná	nápůvab
podzimní	nízimodp
Smelánova	notameSva
český	ýčesk
řemeslný	šlimřepývý
Jiráskova	koráiJsva
Enlénova	bernovEa

Čtvrtý úkol: Prosím o rozřídění těchto přídavných jmen podle druhu (tvrdá, měkká a přivlastňovací).
 Tvrdá: vzor mladý, mění se koncovky, např. úspěšný. Měkká (vzor jarní), nemění se koncovky, např. cizí. Přivlastňovací (vzor otcův a matčin), otcův je třeba Pavlův, matčin Katčin. Až budete mít zařazeno, vymyslete prosím příběh, ve kterém použijete všechna tato přídavná jména.

TVRDÁ: úspěšný, mladý, chytrý, známý, tajemný, přivlastňovací, český, přemýšlivý
 MĚKKÁ: cizí, slavnostní, podzimní
 PRIVLASTŇOVACÍ: Nerudova, Smetanova, Jiráskova, Erbenova

TAJVPLNÉ PÁTÁNÍ

Česko miláček se odehrává ve známém českém městě. Byl podzimní den a parta kamarádů se rozhodla najít dům úspěšné zpěvačky. Druhý den se sešli a dohadovali se, ve které ulici tato přivlastňovací zpěvačka bydlí. "Bydlí na Nerudově ulici" řekl Pepík. "Ne, bydlí na Smetanově ulici" ozvala se Katka. Přemýšlivý Roman se ujal vedení party a naplánoval trasu po městě. Nejprve prošli Jiráskovou ulicí, která se jim zdála tajemná. Dostali se na Erbenovu náměstí, kde probíhal slavnostní koncert hledané zpěvačky. Několik písní zpívala i v cizím jazyce. Po ukončení koncertu měl Pepík chytrý nápad: "Budeme ji doprovázet, ab zjistíme, kde bydlí". Ale v tu chvíli kolem nich projíždělo auto se zpěvačkou. Děti na ni mávali, ona jim věnovala olivový pohled a sbratila se jim z dohledu. Vzhledem k tomu, že už bylo pozdě večer, museli jít děti domů a také se rozhodli odložit své pátrání na jaro.

- úspěšný = mladý (tvrdá)
- Nerudova = matčina (přivlastňovací)
- mladý = mladý (tvrdá)
- cizí = jarní (měkká)
- chytrý = mladý (tvrdá)
- slavnostní = jarní (měkká)
- známý = mladý (tvrdá)
- tajemný = mladý (tvrdá)
- přivlastňovací = matčina (přivlastňovací)
- podzimní = jarní (měkká)
- Smetanova = matčina (přivlastňovací)
- český = mladý (tvrdá)
- přemýšlivý = mladý (tvrdá)
- Jiráskova = matčina (přivlastňovací)
- Erbenova = matčina (přivlastňovací)

Hodina literatury

V jednom podzimním deni, v jedné škole, v jedné třídě, v hodině literatury, s jednou vlídnou paní učitelkou ..... „Dnes si budeme povídat o známých a úspěšných osobnostech Česka a jejich tvorbě.“ říká paní učitelka svým žákům. „Mezi jednotlivými a nejznámějšími osobnostmi patří Bedřich Smetana. Byl to český hudební skladatel v období romantismu. Mezi známými Smetanovy díla patří opery Prodaná nevěsta a Dělník. Jan Neruda byl další známou osobností naší historie. Nerudova tvorba byla i realistická. Zajímal se o věci všední i slavnostní. Spisovatel Karel Jaromír Erben byl užší velmi chytřím a přemýšlivým mužem. Erbenovo nejznámější dílo je sbírka české Kytice. Ta je velmi slavná. Erbenova pohádka Zlatovláska (první dívka se zlatými vlasy) pro nás má menší význam.“

CRRRR!.....

„Děti, hodina končí!“ říká paní učitelka. „Aloise Jiráka jsme probírali minule.“ pokrčila rameny a nakonec ještě dodala. „Do příští hodiny si každý z vás připravte referát o Jirákově životě a jeho tvorbě. Naviděnou příště!“

Šestá aktivita: Slovní druhy

	Křivánková
151852	František byl vynálezce a byl známý.
Bedřich Smetana 15852	Bedřich skládal a byl významný.
Karel Jaromír Erben 35181	On byl historik a právník.
Jan Hus 15571	Hus byl upálen v Kostnici.

Druhý úkol: U každé osobnosti je uveden číselný kód. Prosim o vytvoření věty podle tohoto číselného kódu (slovní druhy), které se budou týkat těchto osobností. Je možné využít internet či knížky ☺

Josef Kajetán Tyl 3521	On napsal Utrápenice a dublo.
Karel Poláček 21571	První román napsal se sálky.
Jaroslav Seifert 5282	Byl známý a oblíbený.
Vladislav Vančura 1521.	Vančura napsal Rosmarné léto.
Božena Němcová 15218335	Episodicky napsala krásnou knihu a ke my člena.
Jan Masaryk 71521	o mimolodi byl významný politik.
František Veverka	Veverka vynalezl mchadlo a bylo něčím.

Druhý úkol: U každé osobnosti je uveden žiselný kód. Prosím o vytvoření věty podle tohoto žiselného kódu (slovní druhy), které se budou týkat těchto osobností. Je možné využít internet či knížky ☺

Josef Kajetán Tyl	3521	On je významný spisovatel.
Karel Poláček	21571	Český humorista, zemřel v Polsku.
Jaroslav Seifert	5282	Byl známý a oceněný.
Vladislav Vančura	1521.	Vladislav byl národní umělec.
Božena Němcová	15218335	Božena Němcová byla česká spisovatelka a ona se proslavila.
Jan Masaryk	71521	V minulosti v Československu byl československý diplomat.
František Veverka		na další straně

Sedmá aktivita: Věta jednoduchá a souvětí

Božena Němcová byla česká spisovatelka.

Jan Amos Komenský je označován jako Učitel národů.

Emil Zátapek vystudoval vojenskou akademii.

Karolína Světlá je zakladatelkou českého vesnického románu a měla sestru Sofii Podlipskou.

Jan Amos Komenský byl pedagog, který je označován jako Učitel národů.

Karel Jaromír Erben je autorem Kytice a stýkal se s K. H. Máchou.

Emil Zátapek měl manželku, která byla také atletka.

Jan Neruda byl autorem fejetonů a napsal dílo Balady a romance.

Karolína Světlá je autorkou Vesnického románu a napsala také dílo Kantůrčice.

Jan Amos Komenský byl spisovatel a pedagog.

Karel Jaromír Erben je autorem díla Kytice.

Karolína Světlá měla sestru Sofii Podlipskou.

Věděli jsme	Dozvěděli jsme se	Chceme se dozvědět
<p>Vlastní jméno O. Březiny</p> <p>Představitel symbolismu</p> <p>Zemřel v Jaroměřicích</p> <p>Jeho díla</p>	<p>O. Březina působil v Jinošově</p>	<p>Dozvědět se více o mládí O. Březiny</p>
<p>Karel Poláček byl český humorista, novinář a spisovatel.</p> <p>Díla Karla Poláčka</p>	<p>Narodil se v rodině obchodníka.</p> <p>Byl zaměstnán jako redaktor v Lidových novinách</p>	<p>Válku prožil na frontě a v zajetí</p>
<p>J. A. Komenský byl biskupem</p> <p>Odešel do exilu</p> <p>Díla J. A. Komenského</p>	<p>Zakladatel moderní pedagogiky</p> <p>Vysoce oceňoval význam výchovy...</p>	<p>Dozvědět se více o jeho studiích</p>

Věděli jsme	Dozvěděli jsme se	Chceme se dozvědět
Jinak jsme vše věděli o O. Březinovi	O. Březina zemřel v Jaroměřicích	Více o dílech O. Březiny
Jinak jsme vše věděli o K. Poláčkovi	Karel Poláček se narodil v rodině obchodníka	Válku prožil na frontě a v zajetí
Jinak jsme vše věděli	Jan Amos Komenský vysoce oceňoval význam výchovy – žádné dítě by nemělo být vyloučeno z výchovy	Biskup Jednoty bratrské

Osmá aktivita: Vedlejší věty

Třetí úkol:

Prosím o seřazení souvětí tak, aby dávala smysl. Souvětí seřadte do levého sloupce tabulky. Každé souvětí jeden řádek ☺

Souvětí	Druh vedlejší věty
Sledovala sestru, jaké čte Nerudovy Povídky malostranské.	DOPLNĚKOVÁ
Chtěli jsme znát, že Macha napsal Máj?	PŘEDMĚTNÁ
Když čela Březinovo dílo, ovála se velká rána.	PŘÍSLOVEČNÁ ČASOVÁ
Odešla tam, kde měla klid na Jiráskovy Prohlávece.	PŘÍSLOVEČNÁ MÍSTNÍ
Hledala knihu, kterou napsala Božena Němcová.	PŘÍVLASTKOVÁ
Chtěli jsme znát, kdo čelá Tykrovo dílo.	PŘEDMĚTNÁ
Musi mě, že jsem četl Erbencovu Kytici.	PODMĚTNÁ

Chtěli jsme znát, kdo čelá Tykrovo dílo.

Když čela Březinovo dílo, ovála se velká rána.

Odešla tam, kde měla klid na Jiráskovy Prohlávece.

Sledovala sestru, jaké čte Nerudovy Povídky malostranské.

Hledala knihu, kterou napsala Božena Němcová.

Chtěli jsme znát, že Macha napsal Máj?

④ Karel Hynek Mácha

Jsem: Karel Hynek Mácha

Doplní př. jméno: poetický

Druhá př. jméno: romantický

Zařazení: spisovatel

Přeje si být: básník

Smí o: synu

Chce: milr

Bojí se: váleek

Oblíbená barva: šeda

Nesmáší:

Miluje: lámně

Miluje: cestování

zaslání ☺

JSEM: Karel Hynek Mácha

PR. JMÉNO: známý

II. PR. JMÉNO: mladý

ZAŘAZENÍ: básník

Který si přeje být: nezapomenutelný

Který smí o: pozornosti

Který chce: více fantazie

Který se bojí: samoty

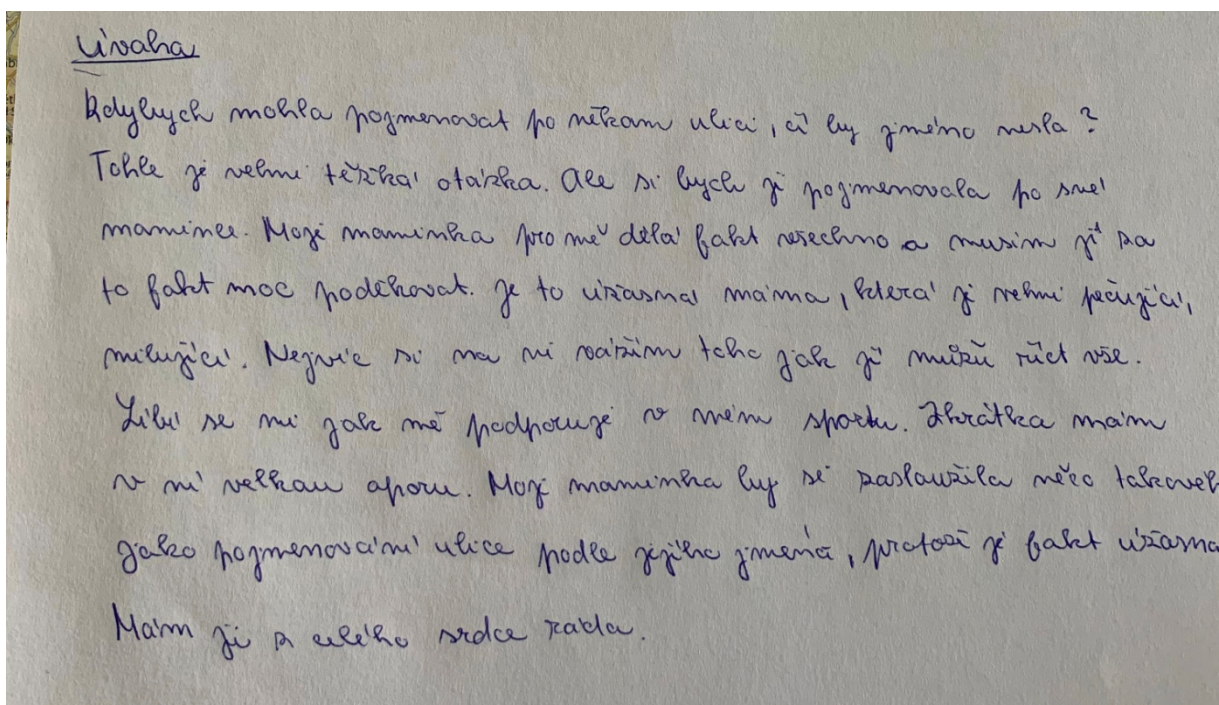
Jehož oblíbená barva je: zelená a černá

Který nesmáší: nuda

Který miluje: ženy

Který miluje: ženy

Devátá aktivita: Úvaha

ÚVAHA- KDYBYCH MOHLA POJMENOVAT ULICI, ČÍ JMÉNO BY NESLA A PROČ?

Jak bych pojmenovala ulici? Sama nevím, nikdy jsem o tomhle nepřemýšlela. Tuhle možnost asi v životě nedostanu, ale asi bych ji pojmenovala po někom, koho mám ráda nebo k němu vzhlížím. Vůbec mě nenapadá, kdo by to mohl být. Možná nějaký zpěvák, herec třeba vědec nebo prostě jen nějakým způsobem známý člověk. Nebo by to mohl být někdo mně blízký, nějaký člen rodiny, kamarád, můj domácí mazlíček. Možná by to mohl být název- jméno, které se mi jen líbí. Je těžké určit jen jednu osobu. Ale chtělo by to nějak oživit názvy ulic, některé mi přijdou nudné a nezajímavé. Jsem ráda, že o jménech ulic nerozhodují já, protože to musí být složitá práce a pro mě úplně nepředstavitelná.

petřestek
 Božena Němcová

1)

	<u>velkouša'</u>	<u>řemca</u>	<u>talantovana'</u>
<u>puše</u>		<u>morlaucha'</u>	<u>čte</u>
<u>mlka'</u>	<u>řemca</u>	<u>pušica'</u>	<u>penby</u>
		<u>dívka, děvoč</u>	

2)

	<u>řma'ma'</u>	<u>řmihra</u>	<u>lidova'</u>
<u>čte</u>		<u>řalcauže</u>	<u>řmimal</u>
<u>řma'ma'</u>	<u>řmihra</u>	<u>Boženy</u>	<u>Němcová'</u>
		<u>řmihra, řmihra</u>	

JAN HUS

čirkeu

	<u>řokryšeska'</u>	<u>katolicka'</u>
<u>řvinila</u>	<u>upálila</u>	<u>řadela</u>
<u>řpusřky</u>	<u>řohlásila</u>	<u>kancil</u>
		<u>řenise</u>
		<u>řabosěnska'</u>

Desátá aktivita: Kdo je autorem?

Babička

Autor: Božena Němcová

Prostředí: venkov na Starém bělidle u zámku Ratibořice

Hlavní postavy:

BABIČKA - Magdaléna Novotná: pracovitá, spravedlivá, upřímná

BARUNKA - Božena Němcová: vnučka Magdalény Novotné, nejstarší vnučka

Babička

Hlavní postavy: Babička- spravedlivá, hodná, milá

Barunka- citlivá, mladá a měla ráda svoji babičku

Prostředí: venkov, vesnice, zámek, les

**Autor: Božena Němcová- dobrá spisovatelka, jmenovala se
Barbora Novotná, narodila se 21. 1. a umřela v 41 letech**

